

Oligarquia, fiscalitat i règim municipal al món urbà de la Catalunya medieval (Cervera entre 1026 i 1430)

Max Turull i Rubinat

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

**OLIGARQUIA, FISCALITAT I REGIM MUNICIPAL AL MON
URBA DE LA CATALUNYA MEDIEVAL (CERVERA ENTRE
1026 I 1430).**

Max TURULL I RUBINAT

**Tesi Doctoral dirigida pel
Dr. Manuel RIU I RIU**

**Departament d'Història Medieval,
Paleografia i Diplomàtica.
Facultat de Geografia i Història**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Barcelona, juny de 1989.

CONCLUSIONS GENERALS

CONCLUSIONS GENERALS:

"Volem, statuim e ordenam, que si Nos, o los successors nostres Constitutio alguna general, o statut fer volrem en Cathalunya, aquella, o aquell façam de approbatio, e consentiment dels Prelats, dels Barons, dels Cavallers, e dels Ciutadans de Cathalunya, o ells appellats, de la major, e de la pus sana part de aquells" (Pere II a la Cort de Barcelona de 1283; 3a CYADC I, 1, 15, 1)

"Per totes aquestes coses apar com fealtat és sobiranament necessària al bon estament de la cosa pública, especialment aquella llealtat que és del príncep al poble Car de aquella qui és del poble al príncep no en cal parlar, com sia cosa natural a tot poble amar carament son príncep e senyor, ne comunament negun poble jamás no vol mal a son príncep, e majorment quant lo veu noble, bo, just e amant sos vassalls; e una de les majors alteracions e una de les majors aficcions e regiments que ha lo poble, si és mudar de senyoria antiga que bona sie estada" (EIXIMENIS, RCP, XV).

Aquests dos textos, que a penes es porten cent anys de diferència, posen en evidència la situació política en què es

trobava Catalunya a la baixa edat mitjana. En un triangle desigual configurat pel comte de Barcelona, la noblesa laica i eclesiàstica, i els síndics de les ciutats de jurisdicció reial, hem s'adona que totes aquestes forces socials resultants d'una realitat econòmica determinada, tenien una manifestació política no només en els seus àmbits propis, sinó també en la Cort del rei. Però la correlació de forces aviat va manifestar-se desigual. Com assenyala Aquilino IGLESIA, "la constitució de 1283 suposa el triomf dels braços, però a costa del reconeixement que el titular del poder de crear dret és el comte". El principi romà de que allò que plau al príncep té força de llei ("Quod principi placuit, legis habet vigorem"), es va veure limitat a Catalunya per un altre principi de procedència igualment romana, segons el qual allò que a tots pertoca, per tots ha de ser resolt ("Quod omnes tangit ab omnibus approbari debet" poden veure's els estudis d'Antonio MARONGIU sobre el tema). Però a poc a poc, al llarg de la baixa edat mitjana, els reis catalans aconseguiren de dominar les tendències centrifugues dels senyorius i dels municipis sense perdre en absolut la legitimitat i el vassallatge dels seus sotmesos, com indica EIXIMENIS. De totes maneres els reis hagueren de cedir privilegis importants a les ciutats a canvi del seu suport. Només ens cal recordar en quines circumstàncies Pere II atorga el "Recognoverunt Proceres" al municipi de Barcelona el 1284, i el "Privilegium Magnum" a València aquell mateix any. En la primera ocasió es responia a les exigències dels "proceres" o elite patricia barcelonina, i en la segona els interessos dels mercaders en el seu Consolat de Mar.

El renaixement del poder legislatiu del rei va "coincidir", a Catalunya, amb la formació i organització de diversos nuclis de poblament sobretot a la part de ponent. A la baixa edat mitjana, el pes polític de la monarquia no només s'havia consolidat, sinó que anava prenent un protagonisme rellevant. Respecte dels instruments jurídics emprats en aquesta consolidació, caldria reflexionar sobre els ressorts econòmics i financers que hi ha darrera. D'una banda la prosperitat que van viure els nous centres de població va ser resultat, en certa mesura només, de la protecció i potenciació per part dels reis, però alhora el lideratge aconseguit per aquells comtes de Barcelona també té un deute parcial en el suport que trobava entre les viles i ciutats de jurisdicció reial. Durant els segles XIII, XIV i XV amb diferent intensitat, es va mantenir una mena de pols polític a tres bandes entre les capes dirigents del país: el rei, la noblesa, i les ciutats. Aquest pols es va desenvolupar amb una intensitat creixent, que va tenir manifestacions especialment notables en el Compromís de Casp de 1412, en els enfrontaments entre la biga i la busca a Barcelona, en la Guerra Civil de la segona meitat del segle XV i en la Sentència Arbitral de Guadalupe el 1486. Tots aquests episodis, que van

significar convulsions socials importants, es van anar coagulant des de mitjan segle XIV, i en tots ells van intervenir-hi també les oligarquies urbanes. Apart de la manifestació institucional d'aquella realitat tripartida que s'expressava a la Cort, van establir-se relacions de poder bilaterals amb resultats diferents. L'expressió jurídica d'aquesta situació històrica, que IGLESIA FERREIROS ha posat de relleu en reiterades ocasions, era la tensió entre el dret del rei i el del regne, i aquests envers els drets especials municipal i senyorial dels municipis i dels senyors feudals a través dels ordres de prelatió de fonts tàcits o reconeguts des dels Usatges fins el capítol de cort de Martí l'Humà de 1409, passant per les decisions adoptades per Jaume I el segle XIII.

El joc d'aliances de "classe" que s'estableix entre rei, feudals i oligarquia només pot entendre's esbrinant el caràcter de la ciutat i el paper desenvolupat en ella per l'oligarquia

Com s'ha explicat abans, per efectuar aquest experiment històric i perquè tinguéssin validesa, calia comptar amb unes condicions d'anàlisi determinades que coincidissin amb un àmbit geogràfic reduït, ja que això permetia copsar millor totes les variables històriques juntes. Cervera era una comunitat que, a més de ser susceptible de ser estudiada amb abundant documentació, reunia unes característiques interessants que la convertien en un laboratori ideal a la baixa edat mitjana: era la sisena concentració humana més important del Principat, esdevenia un exemple de nucli urbà de segon rang, era una comunitat sotmesa a la jurisdicció reial, estava prou allunyada de Barcelona com per gaudir d'una dinàmica econòmica i política "autònoma", i era un enclau urbà i reial enmig d'un entorn feudal.

A l'edat mitjana Cervera era el centre geogràfic i demogràfic d'una regió força poblada sobretot de jurisdiccions senyorials. La vila amb un marcat caràcter urbà, es comptava entre una de les més importants del Principat pel que fa al pes demogràfic. Amb un poblament que ultrapassava els mil focs, el gran declivi poblacional no es va produir immediatament després de la pesta negra, sinó la darrera tercera part de segle. A més d'una minva demogràfica notable, també va augmentar el nombre de pobres que probablement no va ser comptabilitzat en els fogatges de l'època, amb la qual cosa va coincidir una tendència de pèrdua poblacional absoluta, i una altra d'empitjorament de la qualitat de vida d'un important sector social.

Cervera s'havia configurat a la baixa edat mitjana, com un centre urbà important, amb un pes demogràfic notable i una

activitat econòmica basada en l'explotació agrícola, la manufactura drapera i de la pell, d'altres ocupacions artesanals de menor importància, i un sector comercial que comptava amb un nodrit nombre de mercaders.

El desenvolupament de l'economia i la demografia va dur, com a mínim des de l'any 1136, a la formació i integració d'un mercat d'intercanvi d'excedents agrícoles de la rodalia feudal. Més tard, a finals del segle XIII, els reis van protegir i potenciar aquell incipient mercat d'abast regional. L'estructura econòmica de Cervera estava sustentada sobretot en la producció agrícola, particularment vi i blat. Però el proveïment de gra generalment procedia de l'exterior i es canalitzava a través del mercat setmanal local. El cultiu de safrà, al qual s'hi van dedicar tots els sectors socials, va tenir una importància econòmica notable, però en certa mesura va fer vulnerable la vila en èpoques de carestia (aquesta és la hipòtesi apuntada per CARRERE per a Barcelona). Una explicació semblant podia tenir el cultiu de raim dedicat a l'exportació en perjudici del de gra que calia importar. La ramaderia, tot i existir una producció local, va tenir una importància molt relativa. Dins l'activitat manufacturera aviat va despuntar la tèxtil, que va tenir una infraestructura suficient a la primera meitat de segle XIV. La importància del tèxtil a la ciutat va transcendir les institucions del govern local. Això s'aprecia tant per l'orientació d'algunes ordinacions que van incentivar l'activitat productiva del sector, com també per la presència continuada d'un nodrit nombre d'influents mercaders i drapers als òrgans de govern del Consell. A més del tèxtil també va prendre importància el treball de la pell i l'argenteria de més de les activitats artesanals pròpies de qualsevol altre centre urbà de l'època. El comerç de mercaderies era el tercer pilar de la vida econòmica de la ciutat. El mercat era el principal centre d'intercanvi: l'excedent agrícola rural era bescanviat per productes manufacturats urbans. Aquest mercat era resultat tant de la xarxa geogràfica de la regió de la qual Cervera n'era el centre com de la pròpia dinàmica econòmica amb l'entorn més proper, com també de la protecció i potenciació reial a través dels privilegis concedits. La fira de Cervera tenia un radi d'acció més llunyà, i la seva influència s'estenia sobretot per la Catalunya interior. Promocionada de forma molt activa pel Consell, experimenta la plena coincidència d'interessos comuns (promoció econòmica de la vila), de classe (mes beneficis per a mercaders i artesans). Darrera la preocupació institucional per la fira hi havia els interessos d'una classe ben acomodada dins del govern municipal. En definitiva, l'economia de Cervera podia classificar-se en tres sectors: agrícola, manufacturera (estretament vinculat a l'activitat mercantil) i serveis (especialment notaris i juristes).

La funció econòmica de Cervera manifesta una estructura social en classes (concepte que en aquesta època mereixeria tot un altre estudi apart) amb importants desequilibris a la baixa edat mitjana. El progressiu desenvolupament d'una economia mercantil, si bé no va dissoldre les relacions de producció feudals dins el radi de l'entorn més pròxim a un centre comercial, sí que va fer variar aquelles encarcarades relacions a partir de l'aparició, consolidació i hegemonia d'una nova "classe" de burgesos o patricis. En aquesta estructura social d'una banda existia un nombrós grup de pagesos lliures i alodials que no configuraven una classe homogènia: el sector més potent econòmicament participaria en el govern de la ciutat i invertiria el seu capital tant en impositcions com en censals i violans, mentre que el sector menys afavorit estava exposat tant a les tallies i impostos recollits pel municipi, com també estava subjecte a censos que gravaven la terra i la vivenda. El capital comercial que estava en mans dels mercaders explotava econòmicament la força de treball dels artesans que únicament comptaven amb la propietat dels seus estris de producció, però depenien del mercader tant per la provisió de matèria primera com per la comercialització del seu producte. Indirectament, aquells mercaders també s'apropriaven de l'excedent pagès a través del mercat. Finalment, notaris i juristes formaven una èlite intel·lectual que a partir del coneixement i del domini d'un dret tant tècnic com era el "ius commune", podien aprofitar-se de la resta de la població. La fusió d'aquestes tres elites conforma allò que s'ha anomenat el "patriciat urbà" de la ciutat medieval.

Aquesta estructura social de classes també es manifesta si atenem les taxacions dels béns mobles i immobles dels veïns. Mentre que els sectors amb taxacions de béns més baixes són els més nombrosos, uns pocs individus acumulen una gran quantitat de riquesa. Entremig hi ha una franja de població que no tindrà un comportament regular en tots els casos. Cronològicament s'insinua una concentració de la riquesa taxada als anys següents a la pesta negra, però en canvi no s'aprecia una tendència general i global per a tota la vila. Alguns senyals de partició social de l'espai fan que hi hagi algunes diferències entre els quaters o bars. El de la Plaça sena el que acumularia més riquesa, i correspondria tant a una població pagesa (però amb diferències econòmiques internes accentuades), com a capes benestants de la societat que se sentien atretes pel barri més centric i en contacte amb el palau de la Paeria, la plaça mercadal, i l'església de Santa Maria. A Cap Corral hi predominaven taxacions mitjanes, i devia correspondre a mercaders i artesans que vivien fora les muralles. Els quaters més pobres, ocupats en general per petits i mitjans pagesos, eren els de Montserè i Françors. Professionalment, la vila acollia una gran quantitat de notaris i mercaders al segle XIV, senyal d'una activitat econòmica i social important que ja hem indicat. Aquests dos col·lectius, sobretot els mercaders, van minvar força a finals del segle XV, mentre que els artesans del tèxtil i la pell es van mantenir estables.

Aquesta segona generació de mercaders, que no serien ambulants sinó que s'establirien a les ciutats, van tenir una gran importància econòmica i política. Amb el capital que havien adquirit a costa de comprar barat i vendre'l car, els mercaders van dominar la producció de mercaderies a través d'aquest capital comercial. En contacte amb les matèries primeres i amb el control de les xarxes de distribució, els mercaders van imposar-se als artesans convertint-se en promotors i directors del seu treball. Aquesta important incidència de mercaders en el desenvolupament de les ciutats que anava paral·lela a l'explotació econòmica dels artesans a través del comerç i d'un incipient capitalisme mercantil, té la seva manifestació i expressió política més pura en el règim municipal organitzat al llarg del segle XIV. Però, com ja indicava DOBB per a les ciutats medievals, el desenvolupament institucional del govern local va obeir tant a la satisfacció dels interessos de classe com també, quan no eren incompatibles, a les necessitats comunals de tots els veïns. Els orígens del règim municipal i la morfologia institucional reflecteixen aquesta dualitat d'interessos

La colonització, l'any 1026 del territori on s'alçaria Cervera va ser resultat de la iniciativa particular d'unes famílies pageses que prenent la terra en règim d'"apppissio" van reconèixer la sobirania dels comtes de Barcelona. Des d'aquells primers moments fins les darreres del segle XIII, el desenvolupament econòmic i social de la comunitat va culminar i cristal·litzar amb l'organització d'un règim municipal el desenvolupament progressiu d'una vida social que era regulada per mitjà de privilegis comtals; la unificació i la cohesió d'aquella societat com a resultat de compartir un hàbitat concentrat, una sola jurisdicció amb un sol dret, i la dependència d'un sol poder polític, i la consciència de comunitat com a resultat d'aquest procés. Com ja hem indicat, aquest conjunt de circumstàncies i factors configuraven una realitat que, al mateix temps que es prenia consciència de pertànyer a una col·lectivitat concreta, va empènyer el grup a organitzar-se per resoldre els problemes que afectaven tothom i per satisfer les necessitats comunes. La defensa també comuna dels abusos feudals de l'entorn va col·laborar en aquests primers segles a enfortir la cohesió interior davant el perill de l'enemic exterior. Aquesta necessitat d'organització pròpia de qualsevol "societat", va satisfer-se amb l'aparició de les organitzacions municipals orgàniques que van alçar-se per tot arreu de forma definitiva el segle XIII. Però aquesta aparent i relativa convergència d'interessos polítics, aviat va disgregar-se per deixar pas a la dominació política d'una classe sobre les altres, circumstància que serà especialment evident els segles XIV i XV.

La combinació de la condició jurídic-pública de la comunitat, i la integració local de la jurisdicció reial inferior, va donar lloc a la formació d'un règim municipal rudimentari. D'una associació jurada en forma de Confraria el 1182, es va passar a la representació de tota la comunitat en forma de Consolat el 1202. En darrera instància, el règim municipal medieval és el desenvolupament d'aquesta última fórmula que s'havia sobreposat a una primera Confraria més de caràcter defensiu que no pas civil. L'evolució cap a un règim organitzat arrencava d'aquella representació en mans d'uns còsols, i de l'assemblea dels veïns de la vila. A finals de segle XIII, i més concretament entre 1267, 1311 i 1331, van operar-se els grans canvis que havien de configurar els trets bàsics de la institució municipal: la consideració, a la llum de la Recepció del "Ius Commune", de la vila com a "universitas" i el reconeixement de persona jurídica que això implicava, una estructura orgànica amb un òrgan executiu (jurats o paers, i consellers) i un altre de consultiu (prohoms), una organització interna tendent a l'especialització de funcions; un sistema electiu que encara no fixava definitivament el seu criteri de selecció de càrrecs polítics, la figura d'un batlle que no intervenia decisivament en els afers interns del municipi, la progressiva configuració d'una fiscalitat que permetés satisfer les exigències reials, i l'assumpció d'atribucions a través de privilegis reials. Tot plegat suposava la transició cap a la plena organització del municipi que a Catalunya i en els nuclis de jurisdicció reial seria efectiva a la primera meitat de segle XIV.

La plenitud institucional del règim municipal s'assoleix a partir del privilegi reial de 1331 que compta, però, amb l'important precedent de la jurada de 1311. Amb la de 1331 i amb successives reformes, els paers esdevindran un veritable òrgan director i el moll del Consell, els consellers, tot i ser un òrgan de caràcter decisiu i esdevenir un fre al poder dels paers, apareixeran cada vegada més desdibuixats a cavall entre aquells i la resta de prohoms, i aquests últims, sense ser reconeguts com a òrgan de govern, assumiran tasques consultives confonent-se amb els consellers. Al mateix temps, sense ser creat ni regulat expressament, el Consell General, com a reminiscència institucional d'aquella assemblea de prohoms, actuarà en casos d'excepcional interès particularment en temes d'hisenda municipal. L'elecció dels membres del Consell, que era el punt clau de la política local, també va quedar fixada durant aquesta època. D'un criteri de representació social de les tres mans el 1311 es va passar a la representació territorial per mitja de circumscripcions "electorals" amb la Paeria de 1331.

Les relacions entre el rei i el Consell es van canalitzar tant a través d'alts funcionaris regis com també de privilegis atorgats al municipi. Però va ser sobretot la relació amb el batlle la que va transcendir més al municipi. A començaments de segle XIV la figura del batlle estava

políticament més pròxima al rei que no al Consell. El funcionari reial es mirava el Consell des de fora, i en general a penes hi va intervenir. Cap a finals de segle el batlle estava més integrat en la realitat municipal, i el Consell va tenir una major incidència en la seva elecció. El fet que molts membres de la cort del batlle procedissin dels òrgans de govern del municipi donava una nova dimensió a les relacions entre ambdues institucions, de manera que es podia parlar d'una imbricació fàctica del batlle amb el municipi, que en general es manifestava amb una actitud política de consentiment i ratificació.

El règim municipal en el qual no hi participava gairebé mai cap delegat de la jurisdicció reial inferior, funcionava a dos nivells mentre que el Consell era un òrgan polític que deliberava i decidia, la feina concreta i pràctica estava en mans tant de comissions delegades formades per consellers i prohoms, com d'una extensa xarxa de càrrecs municipals que eren elegits tant en virtut de privilegis reials com de nomenaments municipals. Els càrrecs, els que eren regulars u ordinans, i els que eren transitoris sempre eren triats pel Consell, i en general representaven una parcel·la del poder municipal, o bé un contacte i una aproximació amb aquest àmbit del poder. La manera com es van ocupar tots aquests càrrecs és particularment interessant perquè delata que existí una concentració en llur distribució. Mentre que els prohoms van adquirir cert protagonisme la primera meitat de segle XIV, a poc a poc el pes dels càrrecs i responsabilitats es va anar acumulant entre els paers. Aquest fenomen era paral·lel a una tendència a augmentar el nivell general de l'acumulació de càrrecs al llarg del segle. Des del punt de vista de la categoria professional, el protagonisme de la concentració va passar dels mercaders als notaris i juristes (els artesans van quedar-ne sempre al marge) durant el mateix període de temps.

També va ser durant aquest període de plenitud quan el municipi va tenir més atribucions, que li eren confertes a través de privilegis reials. Les primeres atribucions van ser de caràcter polític i fiscal (a mitjan i finals del segle XIII), i més endavant el municipi anava adquirint instruments per al seu autogovern. La recepció de veïnatge (o ciutadania) per part del Consell era un dels aspectes més importants ja que pressuposava l'aplicació del dret municipal propi de la vila als nousvinguts, i un benefici econòmic i fiscal pel municipi. Els pactes de veïnatge col·lectiu van vincular políticament la vila amb d'altres comunitats de l'entorn i també amb senyors feudals de la rodalia més pròxima amb la qual cosa s'establien uns lligams entre camp i ciutat ben peculiars ja que el veïnatge afectava únicament el senyor feudal però no els seus sotmesos amb la interferència de drets especials aplicables que això comportava. En serveis socials, el segle XIV es va anar institucionalitzant i regulant, per iniciativa del Consell, l'atenció mèdica i sanitària, l'ensenyament inferior, l'assistència als pobres, i

també la prostitució. En la regulació de la producció i el comerç van convergir interessos diferents: tenir la vila abastida de productes necessaris, evidenciant el vessant públic i social de la institució; potenciar i promocionar l'activitat econòmica en general, a través sobretot de la fira i el mercat; i, en darrera instància, beneficiar la classe dels mercaders locals. D'aquesta manera el Consell esdevenia la plataforma política a partir de la qual emprendre una política econòmica que beneficiés un determinat sector social. La protecció del mercat local i els obstacles que es van posar als productors agrícoles de la rodalia per introduir els seus excedents al mercat de Cervera, palesen l'existència d'una política econòmica determinada que obeïa els interessos dels mercaders i dels pagesos benestants instal·lats al govern local. En urbanisme el Consell es preocupà de les actuacions menors i també de les grans obres (muralls i edificis religiosos), manifestant a través de la monumentalitat de les construccions la prosperitat econòmica d'una classe social que dirigia el govern local.

Però un dels punts claus del règim d'atribucions que revela el grau d'autonomia del municipi, és l'administració de justícia. Al segle XIV el Consell mantenia la jurisdicció voluntària, i pugnava amb el rei per mantenir la jurisdicció ordinària. El segle XV, després de successius desenllaços (la jurisdicció sobre els jueus i el privilegi "de iudicare crimosos" en son dos exponents), el rei per mitja del batlle i del veguer exercia la jurisdicció civil i el Consell mantenia part de la jurisdicció criminal, ja que la seva incidència es limitava a dictar sentència i a col·laborar esporàdicament amb els delegats reials, mentre que aquests es responsabilitzaven de la resta del procés. Com ja hem indicat, aquestes diferències i friccions entre municipi i autoritats reials van provocar que les atribucions que el Consell encara mantenia al segle XIV cristal·litzessin de forma escrita dins del cos del Llibre dels Privilegis, compilat el 1360. La redacció escrita de les atribucions en matèria de justícia, que no eren en absolut recents, sinó que suposaven el manteniment d'antigues usances, manifesta, no l'apogeu d'aquest dret municipal sinó precisament una relativa precarietat davant l'empenta reial. La inseguretat de les atribucions del municipi en matèria de justícia va fer que les més importants fossin redactades per a evitar que poguessin alterar-se fàcilment.

Les primeres atribucions del municipi en matèria fiscal van ser anunciades en un privilegi reial el 1270 i tenen una gran transcendència. La capacitat financera del municipi a finals de segle XIII s'ha d'entendre com el traspàs que el rei fa a la vila de la responsabilitat de recaptar aquells tributs que pertocquen al fisc reial i que fins aleshores eren incumbència del batlle reial en tant que administrador del patrimoni del monarca. Per tant més que no un benefici pel municipi aquest actuava de mediador entre el sobirà i els individus que hi eren sotmesos.

Per dur a terme aquest projecte el rei permetia que s'efectués una taxació dels béns dels veïns i que es procedís d'aquesta manera a un pagament proporcional a la riquesa de cadascú. El rei continuaria cobrant els mateixos tributs, però ara s'rien tramitats pel municipi a partir d'un sistema igualitari que no obstant podia ser alterat i subvertit en el moment d'efectuar les respectives valoracions. Aquests primers passos envers la construcció d'un sistema financer més complexe van imputar necessàriament la configuració política i institucional d'un règim municipal que encara estava en procés de formació. Però el pas definitiu cap a una hisenda municipal organitzada es va donar entre 1311 i 1331. Pel privilegi de 1331 s'instaurava la figura d'un funcionari municipal especialitzat en l'administració econòmica (el clavari), i els paers perdien el control directe que fins aleshores exercien sobre els recursos materials del municipi, tot i les limitacions que ja havien sofert els anteriors jurats a partir de 1311. Més endavant l'edifici de la hisenda local es completaria amb els oïdors de comptes i el racional. No es arriscat afirmar que en els primers segles, la necessitat de regular els aspectes financers del grup com a col·lectiu amb preocupacions comunes, i també la regulació financera de la comunitat amb el rei, va ser l'eix a partir del qual es va anar desenvolupant tot l'edifici del règim municipal. Allò que a mitjan segle XIV era una organització política estable en forma de Consell de la Paena, va néixer i es va desenvolupar a l'entorn de cercar solucions als problemes financers plantejats.

Els mitjans de finançació de que va disposar el Consell al segle XIV van ser, sobretot, tres les imposicions municipals, la venda de censals i violaris, i el recurs a la talla. Les imposicions més importants van ser les que gravaven el consum de vi, carn i fanna. El conjunt d'imposicions era una de les fonts principals pel municipi (sovint eren un 40% de tots els ingressos), però estaven a expenses dels alts i baixos del comerç. La tendència real del consum era de contracció (i molt particularment en els productes manufacturats), però l'augment dels preus del mercat i de la taxa que gravava els productes donà una aparença inexacta de relatiu manteniment dels ingressos per aquest concepte. Els mercaders van esdevenir aviat els principals arrendataris, però llur incidència va començar a disminuir a partir de 1379.

Una altra font financera important i transcendent va ser el recurs a l'endeutament crònic. A mesura que s'intensificava una conjuntura econòmica desfavorable també augmentava el recurs al censal i el violari. Les vendes continuades acceleraven la crisi, i la pròpia crisi empenyia a noves vendes. Aquesta situació es manifestava clarament a través de la importància que els censals i violaris van adquirir tant dins del conjunt dels ingressos com de les despeses. Mentre el 1378 1/3 part d'ingressos provenien de censals i violaris, les despeses en

concepte de pagar rendes van evolucionar espectacularment entre 1360, 1378 i 1383, passant d'1/3, a 1/2 i a 2/3 dels totals respectius de despeses anuals del municipi. Com ja s'ha indicat, aquest model de finançació va generar una dinàmica interna segons la qual a partir d'un cert moment caldria continuar venent censals i violaris no només per pagar al rei allò que demanava, sinó també per intentar redimir els censos més costes, i, en un segon moment, per poder continuar pagant les rendes anuals que havien ocasionat les vendes anteriors. D'altra banda, la compra de censals i violaris va ser una activitat que va aglutinar membres de diferents sectors socials. Des de mercaders a feudals, passant per notaris i artesans, tots van invertir llurs capitals en l'adquisició de rendes perpetuals i redimibles, i van entrar en contacte entre ells a l'hora de vendre's els drets o cedir-se'ls. Però els màxims censalistes van ser sobretot mercaders i feudals. Els primers invertint de forma no productiva els capitals obtinguts de l'activitat comercial, i els segons invertint a la ciutat els capitals obtinguts de l'explotació agrícola. Uns i altres, però, compartiren una actitud econòmica clarament rendista que els aproxima a l'actitud de l'oligarquia rendista de Barcelona, Girona, Tarragona i Vic. Per contra, després dels anys, els beneficiaris últims dels censals van acabar sent molt sovint religiosos i eclesiàstics.

Finalment la talla. Era la recaptació directa entre els veïns amb pagament proporcional a la riquesa de cadascun a partir de la valoració dels béns mobles i immobles que hom posseïa. La talla era un mitjà de finançació totalment irregular i el seu ús estava a expenses del nivell de despeses del municipi. En afectar directament els veïns, va tenir un cost social important, i una capacitat financera d'acord a la conjuntura econòmica de cada moment. L'aparent igualtat a l'hora de pagar l'impost podia veure's amenaçada per la no inclusió de certs individus en els llistats de taxacions, la qual cosa es controlava des del Consell i des d'unes comissions de talladors dominades pels prohoms més influents del municipi. Les altres fonts secundàries de finançació van ser els préstecs, els bans municipals, i el delme i onze.

El cas és que tots aquests mitjans de finançació estaven vinculats a les despeses que havia de satisfer el municipi. Les més quantioses i feixugues van ser, a la primera meitat de segle XIV, els pagaments destinats al rei (particularment per a les empreses militars), tant com a subsidis extraordinaris com en virtut de càrregues ordinàries. Aquestes despeses destinades al rei van ser tan importants i desproporcionades a la capacitat financera pròpia d'aquella organització municipal, que van precipitar haver de recórrer a la venda de censals i violaris, la qual cosa va provocar l'alteració d'una hisenda local en procés de formació i amb un context social no gaire brillant. A jutjar pels mitjans de finançació amb que

comptava el municipi, car d'ells no tenia un caràcter estrictament regular. Si bé era evident que sempre hi hauria ingressos en virtut de les imposicions, de les talles, i de l'arrendament de serveis, no és menys obvi que el volum generat per aquestes fonts no era fix, sinó subjecte a oscil·lacions no controlables. Els ingressos "més ordinaris" podien minvar i esdevenir mínims amb una conjuntura determinada. Les imposicions estaven a expenses del nivell dels preus dels productes mercadejats o consumits; les talles ho estaven a la capacitat fiscal dels habitants; i els arrendaments de bans, amb poc pes específic dins el pressupost global, depenien de l'actitud dels capitalistes i de les expectatives de benefici. D'altra banda, recórrer a fonts de finançació extraordinàries com els censals i violans, posava de manifest l'eventualitat de qualsevol càlcul.

A partir de 1378 la major part de despeses es destinava al pagament de les rendes dels censals i violans adquirits anteriorment, els quals eren un recurs subsidiari que s'emprava quan les imposicions no eren prou rendibles quan la talia era un mitjà no recomanable, i quan les despeses superaven amb escreix la capacitat financera "clàssica" del municipi (imposicions i talles). Aquest desequilibri financer va arribar a un límit en el qual tres quartes parts dels ingressos s'havien de destinar al pagament de rendes, amb la qual cosa l'endeutament crònic hipotecava totalment qualsevol política fiscal a curt i mitjà termini. Les causes d'haver arribat a aquest extrem s'han de buscar en la incapacitat fiscal d'una població cada vegada més empobrida, a la mateixa minva demogràfica que accentuava la pressió en un nombre cada vegada menor de contribuents, a la creixent pressió de les exigències reials per afrontar les empreses militars peninsulars i mediterrànies, i la regressió real dels beneficis generats per les imposicions. La duplicació i triplicació del volum econòmic remogut pel Consell no tradueix la creixent prosperitat del municipi, sinó l'increment continu d'unes despeses que automàticament reclamaven més finançació a costa de provocar el total desequilibri financer del Consell.

Si el municipi, a més de ser el resultat de l'organització d'una comunitat humana, era l'expressió política del domini i l'hegemonia d'una classe social, l'oligarquia va ser la forma extrajudicial com s'instrumentalitzava aquest poder polític dins el municipi. La identificació d'aquesta forma de govern, que consisteix en el govern en mans d'uns pocs individus, la coneixem a través de la mateixes referències documentals, i per la reiteració en l'ocupació dels càrrecs polítics.

La supressió el 1311 de la pena instaurada el 1267 i la substitució per un règim de jurats responia precisament a l'intent reial d'eliminar una formació oligarquica que perdurava des de feia vint anys. La figura dels jurats en la cúpula del

govern municipal pretenia disposar d'un règim de govern en el qual hi participessin tots els grups socials representats en les tres "mans". Els anys 1311 i 1316 el rei Jaume II dictava noves mesures que fixaven límits temporals i de relacions de parentiu entre els aspirants a càrrecs de govern. Ni la instauració de la juradia amb la representació paritària de les tres "mans", ni tampoc les mesures extraordinàries que s'hi van afegir més tard, no van poder deturar de nou la formació d'una oligarquia en el govern de la vila. Davant les queixes i reivindicacions dels ciutadans de la vila i per posar remei a la desigualtat política que s'havia generat en tan poc temps, Alfons III va reformar a fons la institució municipal l'any 1331. En mig d'un ambient polític crispat per les tensions socials generades per l'estat de desgovern en que havia quedat la vila després de la juradia, la regulació del nou règim de govern va deixar sense resoldre alguns aspectes claus que afectaven, precisament, la composició del nou Consell o Paeria. Els mecanismes d'elecció no es fixarien definitivament fins 1334, i no com a resultat d'una simple provisió reial, sinó com a resultat d'una llarga negociació entre el rei i la vila. En aquesta negociació no hi va intervenir el conjunt de la vila, sinó tan sols els membres del Consell. Però la concessió del privilegi de 1270 respecte els pagaments proporcionals als béns de cadascú, revela que en aquell moment l'oligarquia, d'estar ja formada, encara no tenia el pes polític suficient per imposar-se al rei i aconseguir un mitjà de finançació més directament d'acord als seus interessos.

D'altra banda, l'existència d'una forma oligàrquica de govern es manifesta també analitzant la reiteració continuada en el proveïment de les responsabilitats polítiques. Durant tot el segle XIV, paers i consellers van fer una interpretació flexible i particular de les normes reials de 1311 i 1316. La restricció de l'elecció fins passats quatre anys es va entendre que afectava l'accés al mateix òrgan del qual es procedia, però que no era impediment per romandre dins el Consell en un altre òrgan diferent.

Les referències reials documentades, la motivació política que va empènyer els canvis institucionals esmentats, i la reiteració d'un grup d'individus dins les llistes de paers i consellers, fa que sigui lícit formular l'existència d'una oligarquia instal·lada dins el govern municipal. La reproducció i la consolidació d'aquesta oligarquia s'efectuava per mitjà de canals legals preestablerts. No calia alterar l'ordenament jurídic vigent, sinó que n'hi havia prou amb utilitzar-lo. La fonamentació jurídica d'aquesta realitat social i política tenia la manifestació més pura en els mecanismes arbitrats pel rei per procedir a l'elecció de paers i consellers, o sigui, per l'accés, en definitiva, al poder polític de la ciutat. Amb l'existència del privilegi reial de 1331 i els complements de 1334, l'oligarquia podia utilitzar la llei per no permetre l'accés d'altres individus al Consell. D'altra banda, aconseguir els

privilegis que regulaven i perpetuaven jurídicament aquest accés legal al poder, s'havia fet amb la participació econòmica de tota la comunitat. L'èlite política, a través d'un sistema fiscal que tenia un pilar fonamental en la recaptació de recursos econòmics entre la població per mitjà de talles (aparentment igualitànes), va aconseguir diners suficients per "comprar" (atorgar aquells subsidis que el rei necessitava), indirectament, els privilegis reials que precisaven per governar el municipi. El nomenament directe per part dels paers i consellers dimissionaris cada any de cada quarter d'un col·legi electoral format per cinquanta individus (electors de la mateixa circumscripció) que elegiren els pre-candidats (ja que la selecció final es feia per atzar) a paer i conseller (tres candidats a paer dels quals en sortia un d'elegit, i deu per a conseller dels que en sortiren cinc per quarter) per al nou Consell, feia que el mateix grup dominant pogués auto-reproduir-se internament i continua. L'elecció dels electors per part dels càrrecs dimissionaris era el punt clau de tot el procés, i aquell que entre 1331 i 1334 havia provocat més polèmica entre el rei i la cúpula dirigent

Però perquè els individus d'aquest grup dirigent, més o menys ampli, pogués perpetuar-se, no n'hi havia prou amb tenir el control dels instruments jurídics, també calia responsabilitzar-se de l'aparell financer del municipi. D'una banda el Consell va recórrer molt sovint a l'impost directe entre els veïns a través de les talles, que tenien permès de cobrar des de 1270. Com ja hem indicat, en afectar directament els veïns va tenir un cost social important, i una capacitat financera d'acord amb la conjuntura econòmica de cada moment. L'aparent igualtat a l'hora de pagar l'impost (en principi s'havia de pagar de forma proporcional a la riquesa que tenia cadascu) podia veure's amenaçat, per la no inclusió de certs individus en els llistats de taxaciors la qual cosa es controlava des del Consell i des d'unes comissions de talladors dominades pels prohoms més influents del municipi en un primer moment i pels propis membres del Consell a finals de segle. Tampoc no van faltar els intents d'alterar aquest pagament proporcional precisament quan la creixent misèria que hi havia entre la població feia que bastants individus no tinguessin béns per ser taxats i per tant no contribuïssin al fisc comú. En aquestes ocasions es reclamava que tothom havia de pagar un mínim, vulnerant el principi de la proporcionalitat. Ultra les exigències reials la mala gestió financera del grup dominant va portar el municipi a un endeutament crònic molt perillós que va accentuar la pressió de les talles en una població cada vegada més pobre.

L'oligarquia de què parlem va treure un profit diferent del seu domini del Consell. N'és un símptoma i també un resultat, el fenomen de la concentració de càrrecs no polítics. Ocupar càrrecs tècnics, administratius, d'assessorament, etc. era un mitjà de promoció política dins del mateix grup en el poder. Els càrrecs aproximaven els individus al poder municipal, oferien

informació i situacions que podien ser aventajoses. Els mateixos càrrecs eren una parcel·la de poder, i el cas del clavari n'és un dels més clars. Però a més de la promoció i del poder, els càrrecs oferien la possibilitat de fer beneficis econòmics. Bé a partir de salaris regulars bé per mitjà de dietes o remuneracions extraordinàries, o bé pel fet d'estar en millor disposició que altres veïns. És possible que l'arrendament de les imposicions municipals, que molt sovint eren per a membres del Consell, estés en aquesta línia de coses. L'acumulació de càrrecs va estar protagonitzada, en un primer moment, pels prohoms, però posteriorment van ser els mateixos paers els qui van passar al davant. En termes generals, la tendència al segle XIV va ser la d'un progressiu augment del nivell de concentració dels càrrecs en poques mans. Aquest fenomen va ser particularment irintens a finals de segle. Aquesta trasllació de la concentració de prohoms a paers podria haver indicat que l'oligarquització del govern municipal era obra de finals de segle. No obstant això, ens inclinem a pensar que l'oligarquia dins el govern local existia com a mínim des de finals de segle XIII, i que el canvi de protagonisme institucional només reflectia que en un primer moment el control del poder polític s'efectuava tant des de dins el Consell (paers i consellers) com des de fora per mitjà dels prohoms que formaven part del cercle que aquell any no havien accedit, per limitacions tècniques a cap càrrec polític. Amb el pas del temps s'hauria produït un procés de reducció numèrica de l'oligarquia i una concentració de poder en mans de l'òrgan directiu dels paers en perjudici tant dels consellers com dels prohoms. Econòmicament, des del Consell els governants podien autoexcloure's de les llistes de taxacions de bens, i per tant gaudir d'exempció fiscal deslliurant-se de qualsevol mena de talla.

Però tant important com constatar l'existència d'una oligarquia al govern municipal, es poder arribar a conèixer el signe social i econòmic d'aquest grup. Des d'un punt de vista socio-econòmic, la cupula del Consell formada pel paers, estava gairebé exclusivament integrada pels individus més rics de la vila (aquells que estaven entre els grups de taxacions més altes), i només circumstancialment ens trobem amb paers d'estrats mitjans de la població. En canvi entre els consellers que anaven perdent pes i transcendència dins el Consell aquells individus de taxacions de bens mitjanes eren gairebé la meitat del cos. I entre els electors augmentaven els individus d'extracció social més baixa i percentualment disminuïen els de l'èlite socio-econòmica. De manera que els electors de condició social baixa i mitjana participaven positivament en l'ascens de l'èlite més rica cap a la cupula del poder local, la qual numèricament era incapaç d'autopromocionar-se a través de tot el procés electiu descrit. Aquesta vinculació personal d'individus de classes baixes amb membres de l'èlite política funcionava favorablement per als últims quan els artesans i menestrals no tenien consciència de classe. Amb el sistema d'elecció descrit la incapacitat numèrica

de l'èlite podia truncar l'accés al poder si uns electors amb consciència de classe obstaculitzessin tot el procés. Però això era pràcticament improbable ja que el cos d'electors era triat directament pels paers i consells cessants. Per categories professionals, aquesta èlite en el poder estava formada sobretot per mercaders, notaris i individus sense adscripció professional coneguda. Cap a finals del segle XIV la presència de mercaders que havia estat molt abundant, va minvar sensiblement, i per contra va augmentar el paper dels juristes, d'alguns representants dels oficis artesanals i fins i tot d'alguns membres del món feudal. Aquesta presència de notans, que en principi eren considerats dins el grup dels artistes, precisament demostra el caràcter heterogeni de l'èlite, a la qual hi pertanyien els individus d'estatus econòmic elevat, prescindint de l'adscripció professional. Tant mercaders com notans van mostrar-se proclives a invertir els seus capitals en l'arrendament de les imposicions, i en menys mesura van comprar censals i violaris. També van ser mercaders els individus que en un primer moment van acumular major quantitat de càrrecs, però a finals de segle aquesta omnipresència a través dels càrrecs era més pròpia del col·lectiu de notans i juristes.

L'oligarquia al Consell no estava integrada només per mercaders, notans i juristes, i algun membre de les corporacions d'oficis. Aquesta presència de col·lectius eminentment urbans tenia el seu contrapunt en una notable presència d'interessos agrícoles. L'estudi de l'assistència a les sessions revela que els membres del Consell també estaven vinculats a l'activitat agrària. La seva presència i assistència a les sessions minvava molt notablement els mesos de tardor quan s'intensificaven les feines del camp (verema i blat). Però aquest comportament que delata l'existència d'interessos en el camp dins del Consell, va anar perdent pes a mesura que avançava el segle, la qual cosa es manifesta en la creixent incidència de notaris i juristes, i gent del món dels oficis. GOURON ha posat de manifest l'ascensió política i social dels juristes a les ciutats meridionals sobretot a partir de 1380. No menys important es la presència esporàdica al Consell d'algun petit senyor feudal cosa que, una vegada més, posa de manifest els lligams estrets que existien entre la ciutat i el seu entorn feudal. La mateixa anàlisi de l'assistència a sessions sembla indicar que alguns mercaders deuen tenir una activitat professional de comerç internacional o de llarga distància, a jutjar per algunes absències que es dilataven durant uns quants mesos seguits.

Així doncs aquesta oligarquia no era un col·lectiu socialment homogeni sino tot el contrari. L'èlite política acollia individus de procedència diferent però això no ens indueix a pensar que l'oligarquia fos el resultat d'una simple suma uns del món del comerç uns altres notaris i juristes uns pocs de la menestralia i un bon grapat pagesos benestants. Aquesta procedència diferent convergia a l'hora de defensar uns

interessos polítics semblants, i aquest punt de convergència s'expressa a través del Consell de la Paeria. Per tant s'ha de parlar més de fusió que no pas d'addició, tesi amb la qual coincidim amb BATLLE i DUFORC per Barcelona i amb HIBBERT, BAREL i d'altres autors a nivell general. El manteniment de l'oligarquia, i per tant de la fusió, demostra que els interessos que allí hi convergien no eren en absolut contraris, sinó que fins i tot coincidien. Les mesures proteccionistes envers la verema de l'exterior responien als interessos d'aquell sector de pagesos benestants, mentre que la potenciació del mercat i la fira, i de la indústria drapera, per posar només alguns exemples, responia als interessos econòmics de l'altre sector. Uns i altres tenien, en definitiva, un mateix objectiu polític: mantenir el seu control del govern local, la qual cosa aconseguiren tant a través de fixar una via jurídica que els beneficiés i els permetés actuar legalment, com també a través dels vincles i fidelitats personals amb individus d'altres estrats socials i econòmics.

Però aquesta oligarquia, resultat canviant de l'esmentada fusió social i convergència política, no va viure tancada dins els límits de la ciutat, sinó que es trobava immersa dins d'un context social, econòmic i polític molt més ampli i complex. Les vies de relació amb l'exterior i particularment les relacions de poder amb l'entorn més pròxim van imprimir un caràcter determinat al Consell. No incloure l'estudi de les relacions camp-ciutat dins la dinàmica social i política del municipi significaria escapçar i mutilar dràsticament una part important de la realitat.

Les primeres manifestacions de la relació econòmica de la Cervera urbana amb l'entorn rural daten del segle XIII. L'aprofitament dels escassos corrents d'aigua que hi havia, revela una explotació del camp circumdant per la ciutat. Les exigències d'aigua de la ciutat no només per a usos domèstics o agrícoles, sinó sobretot per alimentar la indústria tèxtil i de la pell, en perjudici de les pretensions dels pobles de la rodalia que la necessitaven pels seus regs, aviat va posar de manifest la prepotència del centre urbà a costa de l'entorn rural. Però no era en absolut l'hegemonia de la ciutat com a ens abstracte que explotava un camp també anònim, sinó que era la classe dirigent urbana (i en aquest cas dels mercaders interessats en la producció de mercaderies) qui s'imposava als pagesos de la rodalia, no als senyors feudals. De manera que aquesta relació de poder camp-ciutat tenia un caràcter selectiu que en el fons amagava un conflicte de classe. D'altra banda, el Consell va assumir sense gaire esforç els interessos dels sectors agrícoles de la ciutat. Una política econòmica totalment proteccionista prohibia d'entrar vi i blat de l'entorn pròxim fins que no s'haguessin comercialitzat amb els productors de la vila. Aquestes restriccions afectaven fins i tot aquells llocs que havien signat convenis de veïnatge amb Cervera. L'existència

mateixa dels pactes de veïnatge posa de manifest la situació de superioritat de la ciutat respecte un entorn que cerca protecció i aliances. Però al mateix temps, alguns senyors feudals de la rodalia s'aprofitaven econòmicament de la ciutat quan intervenien en el mercat de capitals que representava la compra de censals i violaris que el Consell es veia obligat a vendre. La injecció de diners que rebia el Consell en forma de censals i violaris no era, per tant, només de procedència local. Una part molt important d'aquest flux econòmic que entrava a la vila en forma de capital i en sortia en forma de rendes, procedia de Barcelona i de l'entorn rural feudal pròxim a Cervera. La interrelació camp-ciutat sembla evident, però mentre que l'oligarquia de la ciutat perjudicava econòmicament els pagesos del camp, eren carvi eren els senyors amb capitals suficients els qui s'aprofitaven de la feblesa financera del municipi i, en darrera instància, de les capes més baixes exposades a les talles.

Com ja hem insinuat anteriorment, l'oligarquia de les ciutats no estava aïllada ni respecte de la societat feudal, ni tampoc no n'estava des de dins del feudalisme. El grup dirigent de les ciutats es relacionava de forma diferent amb els altres sectors socio-polítics. Una formulació teòrica en termes de relació de poders a tres bandes (rei, ciutats i feudals), i el mateix concepte de ciutat, són expressions excessivament genèriques. Ultra una lectura "vertical" d'aquests tres àmbits (monarquia, ciutat i feudals) caldria fer-ne una d'horitzontal. La ciutat medieval no era quelcom abstracte i anònim, sinó un col·lectiu humà que s'interrelacionava d'una determinada manera i dins del qual s'establien relacions de classe igual com passava dins l'àmbit feudal entre senyors i pagesos, a les ciutats els interessos del mercaders, notaris, juristes i pagesos benestants eren contraposats als dels artesans, marginats i petits pagesos lliures. Les relacions del rei amb la ciutat més aviat eren relacions amb l'oligarquia que dirigia el govern de la vila. Amb aquesta precisió, doncs, podem considerar que el regim municipal era un vèrtex del triangle referent.

D'una banda els reis catalans van manifestar, sobretot des del segle XII, una decidida política de donar suport i empenya als nuclis que s'anaven alçant o reorganitzant (només cal veure el contingut de les cartes de població recollides per FONT RIUS, i l'obra d'aquest autor sobre els orígens del regim municipal). A través de privilegis reials aquelles viles es consolidaven econòmicament i política. Amb aquesta actuació el rei anava minant les bases d'un contrapoder feudal. Al mateix temps creava una xarxa de nuclis urbans i rurals que li estaven vinculats jurisdiccionalment. En certa manera els burgesos d'aquelles ciutats eren per desig dels reis els aliats polítics dels monarques, tot i que, com hem dit, burgesos i feudals no

fossin en absolut classes antagòniques. Però aquesta aliança, gens desinteressada, vivia en el context de' nou clima institucional que s'havia encetat al Principat a partir de 1283. Els burgesos de les ciutats també eren una font important de finançació per a les empreses militars i diplomàtiques que la monarquia duia a terme. Finançació, però, que l'oligarquia aconseguia del poble a través dels mitjans de recaptació que prèviament havia establert. El protagonisme de la corona comptava, per tant, amb el suport dels municipis. Quan l'expansió política reial coincidia amb l'expandiment econòmic dels mercaders, tot anava bé i l'oligarquia donava suport al rei perquè se sentia protegida, beneficiada i aliada, i el poble més menut perquè el rei era, en definitiva i segons el seu parer, qui els havia de defensar de la injustícia i les arbitranets. A canvi del seu suport econòmic, les ciutats rebien privilegis que permetien, a Catalunya, un relatiu autogovern, però la utilització d'aquests privilegis sovint era instrumentalitzada, a desgrat del rei, pel patriciat en el govern urbà. Malgrat aquestes relacions, no falten les ocasions que palesen l'oposició de les ciutats al rei, en especial quan l'autonomia aconseguida era posada en perill. Algunes tardanes exposicions per escrit dels drets municipals - i el cas de Cervera n'és simptomàtic - precisament manifesten més aquesta amenaça de desaparició que no pas el seu apogeu. Aquesta relació de dependència va tenir moments de tensió, quan les pretensions reials es contradien amb els interessos de l'oligarquia al poder local. Era la disjuntiva irresoluble entre l'ascens del poder regí i l'autonomia ciutadana. A mesura que es va agreujar la crisi econòmica al segle XIV, a mesura que els interessos econòmics ja no coincidien amb els polítics (una societat que no només no s'expandia més, sinó que estava reculant) i s'intensificaren les tensions socials, es va anar produint un divorci entre el rei i l'oligarquia urbana. Aquesta divergència s'expressaria clarament en l'evolució política de la Diputació del General a partir de la segona meitat de segle i més endavant amb la Guerra Civil del XV. L'exemple més pròxim, que ens ha arribat per un relat de CARRERAS CANDI, el tenim en la postura de l'oligarquia cerverna que s'identificava amb la causa de la Generalitat i del Consell de Cent barceloní contra les forces realistes de Joan II.

L'aristocràcia nobiliària era la principal opositora a l'entortiment d'una monarquia que pretenia monopolitzar el lideratge polític i la capacitat legislativa en perjudici tant de les jurisdiccions senyoriales com ciutadanes. La consolidació del patrimoni reial i la recuperació dels senyorius jurisdiccionals expressa, com ha posat de manifest Maria Teresa FERRER I MALLOL, el vessant econòmic d'aquesta tendència. La crisi de les Unions entre Pere III el Cerimoniós i un sector de la noblesa aragonesa i valenciana es un altre episodi d'aquesta lluita política entre rei i feudals.

D'altra banda hi havia les relacions del municipi amb l'entorn feudal. En aquest sentit la ciutat no va ser, en absolut, una illa de llibertat en un oceà feudal (com creia POSTAN), sinó que van establir-se vincles de diferent mena. Els interessos de l'oligarquia urbana no només no eren antagònics amb els dels senyors feudals de la rodalia, sinó que com ha exposat amb claretat HILTON, eren semblants. A més, les relacions de servitud personal al camp tenien el seu paral·lel en l'explotació econòmica dels petits pagesos pels més potents, i d'aquells i dels artesans pels mercaders. En tot cas s'ha de parlar més d'interrelació camp-ciutat que no d'aïllament. Però també s'han de considerar els interessos econòmics que una oligarquia urbana "feudalitzada" va anar adquirint al camp circumdant (estudiats a Barcelona per BATLLE, BUSQUETA i CUADRADA, a Girona per FERNANDEZ TRIBAL, i a Vic per GRACIA i OLLICH). L'explotació econòmica del camp per part dels feudals i també de l'oligarquia urbana va portar al col·lapse del sistema amb la revolució remensa del segle XV a la Catalunya Vella. Amb la Sentència Arbitral de Guadalupe de 1486, es fixava, en paraules d'Eva SERRA, "el marc jurídic de recomposició del regim feudal català després de les guerres pageses del segle XV". Però a més, com va afegir Tomàs MONTAGUT, "el rei reivindicava el caràcter suprem de la seva jurisdicció" en actuar com a àrbitre i davant la força que va adquirir la Sentència. De manera que indirectament les oligarquies ciutadanes van intervenir en el conflicte pagès, però el mateix rei també va sortir afectat d'aquest conflicte (que parcialment contenia elements de la relació camp-ciutat) enfortint-se la seva hegemonia política.

Aquella col·laboració que s'havia observat entre rei i cupula dirigent dels municipis des del segle XIII i durant bona part del XIV, va canviar de signe amb l'agreujament de la crisi econòmica del Principat. El mateix Pere III ja havia trobat obstacles per l'enfortiment d'una monarquia que aparentment gaudia de bona salut. Com va dir Ramon d'ABADAL, els tres problemes del Cerimonios van ser el demogràfic, el financer, i el polític, referint-se en aquest últim, al paper i al pes de les Corts i la Diputació. L'oligarquia ciutadana que s'estava coagulant al segle XIV, i que nosaltres hem estudiat, va esdevenir un important grup de pressió al segle XV que a Catalunya va passar de col·laborar amb el rei a oposar-se políticament tant a la dinastia catalana com a la Trastámara. Sens dubte, l'absolutisme monàrquic que cada vegada es manifestava de manera més crua era una amenaça objectiva pels interessos polítics de l'oligarquia, tan gelosa com estava dels seus privilegis que encara garantien un bon grau d'autonomia municipal.

No en va el capítol de Cort de Martí l'Humà del 1409, servint-nos de la precisió que es va afegir el 1422 (quan la reina Maria va actuar de Lloctinent General de la Cort de

Barcelona), deixava perillosament aparcats els drets especials municipal i senyorial. Però aquesta tendència ja començava a insinuar-se a finals de segle XIII, en benefici del dret del rei. Si a la Cort de Barcelona de 1283 Pere II jurava els privilegis i drets municipals, Alfons II a la Cort de Montsó de 1289 advertia, referint-se a aquells mateixos drets, "que algú no ls gos interpretar, ne sobre aquells sentència demanar". Més tard, el 1359 a la Cort de Cervera, s'estatuia que els juntes (savis en dret), jutges i assessors que actuaven a les viles i ciutats, havien de tenir "tots los sinc Llibres ordinans de dret Civil (...) o almenys los Llibres ordinans de dret canonic", amb la qual cosa es primava el coneixement del dret comú i no s'exigia explícitament el coneixement del dret del lloc.

Al marge d'interpretacions jurídiques o tècniques, i també de nacionalistes de signes contraris, a Casp es va posar en evidència que les forces socials del Principat es van moure més per interessos de classe, personalismes i partidismes, que no per interessos nacionals, si per això entenem el suport que es podia haver donat al comte Jaume d'Urgell. Com deia VILAR, a Casp s'havia acabat "la col·laboració estreta d'una dinastia amb les classes dirigents del Comtat". Carme BATLLE ha estudiat com l'oligarquia barcelonina al voltant del partit de la Biga va acabar oposant-se al rei que finalment s'havia decantat pel partit de la Busca. El fracàs financer de l'oligarquia i la greu situació que es vivia a les ciutats va empenyer la classe marginada del govern municipal a intentar una solució original i pròpia als problemes plantejats. El rei va permetre que els remences al camp i els buscaires (o similars fora de Barcelona) a la ciutat s'autoorganitzessin i posessin en perill l'hegemonia de l'oligarquia. En el fons es tractava de la lluita de classes (amb les precaucions que s'hagin d'adoptar en utilitzar el concepte "classe") pel control del poder municipal a partir del qual cada classe plantejaria una sortida diferent de la crisi financera en que estaven submergits els governs locals. L'oligarquia urbana, que mai no havia estat un col·lectiu socialment homogeni, salaria i s'identificaria amb els sectors feudals i més reaccionaris de la societat, i s'oposaria al rei que havia cercat el suport dels buscaires a Barcelona, dels remences al camp, i del poble menut que mantenia un sentiment de fidelitat monàrquica més irracional que no conscient.

De manera que aquella oligarquia local integrada per mercaders, notaris, juristes i pagesos benestants que al segle XIV s'estava consolidant i aparentment encara no tenia massa oposició política, va jugar un paper actiu al cap de pocs anys, i malgrat no formar un col·lectiu social homogeni, no va dubtar en aliar-se amb els sectors feudals i rendistes amb els quals convergia en la defensa dels interessos de classe.

En endavant caldria estudiar si l'oligarquia urbana i la feudal van fer quelcom més que convergir. Probablement caldrà

plantejar-se si l'oligarquia no s'havia convertit en part genuïna de l'èlit feudal d'aquella societat. Assumint la mentalitat i la condició de l'aristocràcia de l'època, l'oligarquia burgesa havia abandonat llurs activitats productives per accentuar aquella actitud rendista que ja havíem observat al segle XIV, i que al segle XV seria un element important de la crisi econòmica del Principat.

APENDIX DOCUMENTAL

AHCC Llibre dels Privilegis, 1190, 1r.

"Que degú no gos entrar en los alberchs dels prohòmens de Cervera pus que ells donen firma de dret. E que degú no's puxe pendre lurs cavalcadures per deguna rahó; si ho fan que se'n puxen deffendre"

"Ego Idelfonsus dei gratia, rex Aragonum, comes Barchinone et marchio Provincie. Statuo et mando quod nemo sit ausus infringere vel per vim intrare domos hominum Cervane si ipsi de recto et rationi de se conquerentibus stare voluerint. Similiter statuo et mando quod nemo sit ausus eis equitaturas suas accipere vel auferre occasione exercitus vel alia qualicumque accione. Quod si aliquis hoc facere temptare? dono licencia predictis hominibus de Cervaria ut se et sua protegant atque deffendant rationabiliter ut melius poterint Datum apud Ilerdam mense madii. Anno domini M C XC "

AHCC Llibre dels Privilegis, 1208, 1v.

"Com lo senyor rey ja franchs tots los vehins de la vila de Cervera de cugucia, exorquia e intestia e de terçes"

"In Cristi nomine. Sit notum cunctis Quod nos Petrus dei gracia Rex Aragonum et comes barchinone Attendentes fidelitatem et devocionem quam vos omnes homines de Cervaria erga predecessores nostros et nos ipsos semper habere dinoscimini et volentes vos et homines terre nostre ut eos magis ac magis in amorem nostrum accendamus libertatibus decorare. Idcirco consilio tocius cure nostre et ob remedium anime nostre et parentum nostrorum, corde beno et animo volenti, damus, concedimus et laudamus, cum hac publica scriptura bulle nostre in signum perpetue firmitatis munimine insignita per nos et omnes successores nostros ubi universis et singulis hominibus de Cervaria et terminorum eius, maioribus et minoribus, masculis et feminis, presentibus et futuris, et omni progeniei et posteritati vestre in perpetuum, quod sitis franchi et liberi per secula cuncta ab omni exorchia, cugucia, intestacione sive intestia et tercio venditionis honorum et omni demanda istorum, que predecessores nostri et nos ipsi in vobis habebamus et accipere solebamus Hanc autem donationem et concessionem facimus vobis predictis libentes et voluntarii nunc et semper et sine aliqua excepcionem et retentionem nostram et nostrorum, sicut melius et plenius e' utilis dici, intelligi et excogitari potest ad vestrum comunem vestrorumque profectum In hac autem inmunitate et franchitate, intelligimus et perpetuo constituimus non tantum vos supradictos maiores et minores, masculos et feminas, clericos et laycos, presentes et futuros, vestrorumque posteros qui in Cervaria vel eius terminis habitatis

vel habitaveritis, sed etiam transeuntes per Cervariam vel eius terminos advenientes undecumque cuiuscumque dignitatis professionis aut condicionis sint cum omnibus suis. Concedimus etiam et confirmamus vobis predictis et vestris inperpetuum et ratam habemus et habebimus semper per nos et omnes successores nostros, illam franchitatem et immunitatem sive diffinitionem et absolutionem exorchiarum, intestacionum, cuguciarum et tercii venditionum honorum quam Raymundus de Cervaria et Arnaldus de Cervaria per se et per omnes suos vobis predictis de sua parte fecerunt, sicut in instrumento inde confecto plenius continetur. Convenimus preterea vobis predictis omnibus et singulis et vestris successoribus per nos et successores nostros quod hanc dinationem franchitatis et immunitatis exorchie, intestie, cugucie et tercii vendicionum honorum quam vobis facimus in presenti et quam dicti R. de Cervaria et A. de Cervaria vobis fecerunt tenebimus per omnia et observabimus semper et faciemus omni tempore observari et quod non contra predicta veniemus vel eorum aliquid aut venire iuventem aliquem paciemur ullo modo ulla accione ulla ratione vel causa. Item concedimus et laudamus ut quecumque clericalis, laycalis que persona venerit in Cervariam vel in suos terminos et ibi aut interterminis suis aliquid mobile vel immobile miserit tenuerit aut habuerit sit illud inperpetuum in hac eadem franchitate et libertate, licet persona illa in quolibet alio loco habitaverit vel fecerit moram. Quicumque autem contra hanc cartam a nostra regia liberalitate indultam venire in aliquo attemptaret iram nostram et indignationem semper habeat et penam perpetuam sui corporis committeret et averi sciendum vero nos propter hanc donationem et diffinitionem a vobis predictis duo milla solidorum procul dubio recepisse. Datum Herde idus februarii, per manum Ferrarii notarii nostri et mandato eius scripta cum litteris suprapositis in linea quarta ubi dicitur cugucia. Anno dominice incarnationis M CC octavo. Signum + Petrus dei gratia Regis Aragonensis et comitis barchinonensis. Testes huius rei sunt Comes Sanccius Ermengaudus, comes Urgelli, Geraldus, vicecomes de Caprana, R. Berengarii de Ager Garssias romei, Michael de Lusia, Arnaldus de Alascuno, Assallitus de Gudal, Guillemus de Alcalano, R. de Montecatano, Guillemus de Cervaria, Guillemus de Anglesola, Gombaldus de Ripellis, Berengarius de Petra Mola, G.R. de Montecatano, senescalcus, Bernardus de Bello Loco maiordomus, Poncius de Castellone, P. Balbi, R. repositarius, Ego Ferrarius notarius domini regis hoc scribi feci mandato ipsius loco, die et anno prefixis.

AHCC Llibre dels Privilegis, 1255, 3r.

"Que les prohòmens de la vila de Cervera no sien tenguts de responre per fracció de pau e de treva ne per alguns altres clams que cavallers o altres persones stranyes facen d'ells sinó tan solament en poder del batle de Cervera"

"Noverint universi. Quod nos Jacobus dei gratia rex Aragonum, Maionicarum et Valentie, comes Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani. Per nos et nostros concedimus vobis fidelibus nostris universis hominibus de Cervaria presentibus et futuris quod de cetero non teneamini respondere in aliquo pro fraccione pacium et treugarum vel pro aliquibus aliis querimoniis que aliqui milites vel homines extranei de vobis exposuerint in posse alicuius vicari nisi tantum in posse baiuli nostri Cervarie qui pro tempore ibi fuerit. Volumus tamen quod totum illud quod exierit pro iustitia de fraccione predictarum pacium et treugarum, sit dicti vicari, verum si vos exposueritis aliqua querimoniam de fraccione pacium et treugarum de aliquo milite vel homine extraneo teneamini recipere ius in posse dicti vicari. Mandantes firmiter universis vicariis et subditis nostris presentibus et futuris quod hanc concessionem nostram firmam habeant et observent et faciant inviolabiliter observari et contra ipsam non veniant vel aliquem venire permitant aliqua ratione Datum Ilerde quinto idus aprilis anno domini M CC L Quinto.

Signum + Jacobi dei gratia rege Aragonum, Maionicarum et Valentie, comitis Barchinone et Urgelli, et domini Montispesulani Testes sunt B G de Entença, Veyanus de Spils, P de Vilamur, Berenganus de Almenara, Corberanus de Bidaure. Signum + Jacobi de Monte lucayco, qui mandato domini regis pro domino fratre A episcopo valencie, Cancellario suo hec scripsit loco, die et anno prefixis "

AHCC Llibre dels Privilegis, 1267, 1r.

"Que'l senyor rey no puxe enquire universalment contra la universitat de Cervera si donchs alguna cosa notòria no feyt per que fos enqueridra". Aquest és el primer privilegi recollit en el volum I decorat luxosament.

Noverint univerai. Quod nos Jacobus dei gracia rex Aragonum, Maioricarum e; Valencie, comes Barchinone et Urgelli, et dominus Montispesulani, per Nos et nostros volumus et concedimus vobis paciaris e; probis hominibus ac toti comuni Cervarie presentibus et futuris, quod si forte contigerit quod nos vel aliquis pro nobis faciamus inquisitionem contra aliquam personam Cervarie super aliquo crimine non possimus ipsam inquisitionem facere ratione illius persone contra universitatem dicte ville Cervarie, nisi ergo ipsa universitas fecerit aliquod notorum per quod inquisicio fuerit facienda universaliter contra omnes set prossimus ipsam inquisitionem facere in universitate contra personam contra quam fuerit facienda. Datum Ilerde, kalendas madii, anno domini Millesimo CC sexagesimo septimo

Signum + Jacobi dei gratia regis Aragonum, Maioricarum et Valencie, comitis Barchinone, urgelli et domine Montipesulani. Testes sunt Berengarius A. de Angularia, G Raymundi de Monte Catheno, Gaucerandus de Pinos, Bernardus de Mal Leon, Peretonus de Villa Muro Signum + Jacobi de Rocha, qui mandato domini regis hoc scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis "

AHCC Llibre dels Privilegis, 1267, 5v.

"Com lo senyor rey en Jacme reebé en sa protecció e guarda tots universes e sengulars de la vila de Cervera"

"Noverint universi. Quod nos Jacobus dei gratia rex Aragonum, Maioricarum et Valencie, comes Barchinone et urgelli et dominus Montispesulani. Per nos et nostros, recipimus et constituimus in nostra proteccione, custodia, comenda et guardatico speciali vos universos et singulos homines Cervarie presentes videlicet et futuros cum omnibus bonis vestris mobilibus et immobilibus ubicue habitis et habendis in eundo videlicet stando et redeundo salve et secure per omnia loca tocius dominacionis et iurisdictionis nostre per terram videlicet mare stagnum et quamlibet aquam dulcem Ita quod nullus de nostra gracia confidens sit ausus vos vel aliquam vestram nec aliqua bona vestra in aliquo loco dominacionis nostre, in vadere capere detinere marchare nec pignorare culpa crimine vel debito alieno, nisi vos principales debitores aut fideiussores futurs pro aliis constitutis Nos etiam in hiis casibus nisi prius in vobis fatica inventa fuerit de directo Mandantes baiulis, vicariis, curiis, paciaris et

universis aliis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris quod hoc guidaticum nostrum firmum habeant et observent et contra ipsum non veniant nec aliquem venire permitant unquam aliquo tempore aliquo modo vel aliqua ratione. Imo vos et omnia bona vestra ubique manteneant et defendant vobis tamen faciente conquerentibus de vobis iusticie complementum. Quicumque autem contra hoc guidaticum nostrum venire attemptaverit iram et indignationem nostram et penam mille morabatorum se noverint absque remedio incursum dampno. Illato vobis primitus plenarie restituto.

Datum Ilerde kalendas maii anno domini M CC LX septimo. Signum + Jacobi dei gratia. Regis Aragonum, Maioricarum et Valencie, comitis Barchinone et Urgelli et domini Montispeulani. Testes sunt Berengarius A. de Angularia, Guillelmus Raimundi de Montecatheno, Gaucerandus de Pinos, Bernardus de Mal Leon, Sig-num Jacobi de Rocha. Qui mandato domini regis hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis."

AHCC Llibre dels Privilegis, 1270, 7r.

"Que tots los veyns de Cervera sian tenguts de pagar en questes. Et si aquells que han castells fora la dita villa se desexiran de veynat, que dos prohomes los puxen encara tatxar en questes e en serveys axí com si heren d'ns".

"Noverint universi Quod nos Jacobus dei gracia rex Aragonum, Maioricarum et Valencie, comes Barchinone et Urgelli, et dominus Montispeulani, per nos et nostros damus et concedimus vobis probis hominibus et universitati Cervarie presentibus et futuris quod quodcumque et quotienscumque nos vel nostri questia vel aliud aliquod servicium a vobis habere voluerimus teneantur vos iuvare et ponere partem suam in eadem questia seu alio servicio omnes vicini eiusdem ville Et si forte illi qui habent castra extra villam Cervarie desexiverint se vel decetero voluerint desexire de vicinatico Cervarie quod possitis eos taxare e taxetis in dictis questis et serviciis ac si essent vicini Cervarie et in vicinatico vestro, et ipsos inde facere pignori a portanis nostris quos nos vel nostri miserimus ad predicta colligenda Ita tamen quod nos ipsorum taxationem compoto nostro percipere non teneamur sed vos ipsam recipiatis et nobis de ipsa

questia tota seu servicio satisfacere teneamini. Mandantes nichilominus vicariis et baiulis Cervarie presentibus et futuris quod ad predictam concessionem nostram observandam ut superius dictum est. Donent auxilium, consilium et vivament et non contraveniant aliqua ratione. Datum Valencie V idus marcii, anno domini M CC septuagesimo. Signum Jacobi, dei gracia regis Aragonum, Maionice et Valencie, comitis Barchinone et Urgelli, domini Montepesulani. Signum testes sunt Ferrandus Sancii, P. Ferrandi, Gaucerandi de Pinos, P. de Muncada, G. de Alcalano, signum + Bartholomei de Porta, qui mandato domini regis hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixit".

AHCC Llibre dels Privilegis, 1272, 7r.

"Que los pahers de Cervera puxen tatxar los veyns de la dita vila après que ab sacrament hauran manifestat los béns per mes béns que no hauran manifestats."

"Noverint universi Quod cum nos Jacobus dei gratia rex Aragonum, Maioncarum, Valentie, comes Barchinone et Urgelli et dominus Montepelusani, intelleximus quod aliqui habitatores Cervarie super questis, serviciis et aliis exaccionibus regalibus et vicinalibus per solvendis que colliguntur in villa Cervarie iurant quocumque bona sua minus valere et ea bona valeant plus quam ipsi iurent Idcirco ad iurandum fraudem que in his fit et fieri potest Concedimus per nos et nostros vobis universitati Cervarie ac statuimus imperpetuum quod si aliquis vel aliqui habitatores Cervarie iuraverint super predictis bona sua valere certam pecunie quantitatem et ea bona ad cognitionem pacianorum et proborum hominum Cervarie plus valuerint ea quantitate pecunie quam ipsi iuratores suo dixerint seu aserverint iuramento paciani et probi nomines Cervarie possint Et liceat eis estimare et apreciare quantum ipsa bona valuerint plus quantitate illa quam ipsi iuratores suo aserverint iuramento Prout eisdem pacianis et probis hominibus iuste et idonee videbitur faciendum Et illi quorum ipsa bona fuerint teneantur dare et solvere inpredictis questis serviciis et aliis exaccionibus regalibus et vicinalibus pro eo quod iidem paciani et probi homines estimaverint et apreciaverint bona ipsorum iuratorum plus valere quam ipsi iuraverint sicut pro ea quantitate quam suo iuramento dixerint seu aserverint solvere teneantur Mandantes firmiter portariis et collectoribus predictorum et baiulo Cervarie presentibus et futuris quod predicta omnia firma habeant et observent ac faciant observari ut superius continetur et non contraveniant nec aliquam contravenire permittant aliqua ratione Datum in Montepelusano III nonas september, anno domini M CC LXX secundo Signum + Jacobi dei

gratia regis Aragonum, Maioricarum et Valencia, comitis Barchinone et Urgelli et domini Montipelusani. Testes sunt Jaufridus de Rocabertino, Emengaudus de Urgio, R. Fortis, Bertrandus de Bello Podio, Albertus de Fuxio. Signum + Simonis de Sancto Felicio qui mandato domini regis predicti hec scripsit et clausit loco die et anno prefixis."

AHCC Llibre dels Privilegis, 1293, 3r.

"Guistge que'l senyor rey fa a tots les vinets del mercat de la vila de Cervera e encara a tots aquells qui en altres dies aportará a la dita vila alguns viandes"

"Nos Jacobus dei gratia rex Aragonum, Sicilie, Maioricarum et Valencie ac comes Barchinone Volumus et concedimus vobis universis probis hominibus ville Cervarie presentibus et futuris quod omnes venientes ad mercatum ville Cervarie veniant, stent et redeant salvi et securi, cum omnibusque secum duxerint vel portaverint. Ita quod non possint pignerari, marcari, capi vel detineri vel alio modo impedin pro debito proprio vel etiam alieno. Volumus etiam et concedimus quod omnes venientes diebus aliis ad dictam villam cum grano, vino, oleo, lignis, carnibus vel aliis vittualibus sint salvi similiter et securi cum omnibus que secum duxerint vel portaverint Ita quod non possint pignorari, marcan, capi, vel detineri vel modo alio impedin pro debito proprio vel etiam alieno. Mandantes universis officialibus nostris, vicariis, baiulis, curiis, portariis et aliis omnibus officialibus nostris quocumque nomine censeantur quod predicta observent et observari faciant et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant si de nostri confidunt gratia vel amore. Datum Barchinone XV kalendas februar Anno domini millesimo ducentesimo nonageno tercio"

AHCC Llibre dels Privilegis, 1307, 2r.

"Com lo senyor rey enfranguex tots e sengulars stadans de la vila de Cervera de tota leuda, pesatge, mesuratge, passatge, portatge, pes e usatge e coscun axí nous com veyllis per totes les sues terres exceptat en la ciutat de Tortosa"

"Novennt universi. Quod nos Jacobus dei gratia Rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comes Barchinone Considerantes puram et sinceram fidelitatem et legalitatem nec minus affectionis ferventis promptitudine quam nos fideles nostris probi homines et universitas Cervarie erga predecessores nostros et nos multipliciter actenus hostenditis, attendentes etiam plura grata et accepta servicia per vos ipsis predecessoribus nostris et nobis exhibita fideliter et devote volentes propterea sicut nobis et illis qui post vos venerint clemencie et liberalitatis nostre gratiam avenire ac concedere specialem ut ex ea vos et ipsi feliciter gaudeatis Idcirco ex mera liberalitate nostra ex certa sciencia per nos et omnes successores nostros enfranguimus et franchos ac liberos et immunes facimus vos omnes et singulos habitatores Cervarie presentes pariter et futuros cum omnibus rebus et mercibus vestris ab omni leuda, pedagio, mensuratico, passatico, portatico, penso et usatico consuetudine novis et veteribus statutis et statuendis et a qualibet exaccione et iure quocum que nomine censeantur seu nominentur ac redemptionibus eorundem ratione vel occasione leude pedagii, passagii, portatici, pensi, usatici, mensuratici, et aliorum predictorum per omnia regna et terras et dominationes nostras que modo tenemus et possidemus tam per mare et terram stagnum et quamlibet aquam dulcem, excepta civitate Dertuse in hiis scilicet partibus que ratione concambii sue emptionis per nos facte possidemus in quibus solvere teneamini supradicta In alia vero parte quam in eadem civitate nos et predecessores nostri habebamus ante emptionem seu permutationem predictam sitis franchi, liberi et immunes In hac autem libertate intelligimus ius quod dabatur per vos in villa Cervarie ratione pensi, et mesure oley Mandamus igitur per presens privilegium nostram procuratoribus vicariis, baiivis, meriniis curiis, iusticiis, supra [vincariis], zalmedinis, lezdariis, pedagogariis, mensuratoribus et universis aliis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris quod predicta vel aliqua de predictis de quibus vos franchos facimus liberos et immunes a vobis vel vestris non petant exigant nec recipiant nec petere seu exigere audeant seu presumant Immo huiusmodi gratiam et franquitatem nostram teneant et observent et teneri faciant ac inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permitat aliqua ratione Quicumque autem contra huiusmodi gratiam et franquitatem nostram ausus venire antemptaverit iram et indignationem nostram ac penam quingentorum aureorum absque omni remedio se noverit incursum dampno illato primitus plenarie restituto Ad huius autem rei memoriam et robur

perpetue firmitatis presens privilegium bulla nostra plumbea iussimus comuniri. Datum in Monte Albo sexto nonas madii. Anno domini millesimo trecentesimo septimo.

Signum + Jacobi dei gratia regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice et comitis Barchinone.

Testes sunt Poncius Hugonis, comes Impuriarum, Jazpertus vicecomes de Castronovo, Guillemus de Angularia, Petrus de Queralto, Galcerandus de Angularia. Sig+num mei Bernardi de Avarosone scriptoris domini regis predicti. Qui de mandato ipsius hic scribi, feci et clausi. Loco, die et anno prefixis "

ACA Cancellaria, 1311, reg. 208, f. 70r.

Jaume II deroga el sistema de paers i instaura el de jurats amb consellers.

*Ville Cervane

Pateat universis quod cum ingentes et ardue contraversie que manus et discordie fuissent diu[]agitare sub diversis iudicibus cune nostri Jacobi dei gratia regis Aragonum, Valencie etc Corsice inter universitatem hominimum et populi ville de Cervana ex parte una, et non nullos singulares homines dicte ville qui a viginti annis atque divisim per tempora annualia rexerant et tenuerant officium paciarie dicte ville ex parte altera Adverssus quos pacianos super male gestis receptos et administratis impensis retentisque ut asserebatur ab ipsis pacianis in magnam incomoditatem et depauparacionem populi dicte ville ad relevacionem locupletus et peritiam pauperum populus et universitas dicte ville coram nostra regia majestate pluries proclamantur petentes dicte universitati consuli et ex inde justicia exhiberi ipsis pacianis excusantibus se e' dicentibus legaliter in dicto officio se gessisse et administrasse officium superdictum Et per longos processus dicte partes fuissent acrite multipliciter et afflicte generibus laboribus et expensis Ideo Nos Jacobus dei gratia Rex predictae meditacione sollicita dicte universitati et dictis pacianis volentes nunc et in posterum remedio consulere oportuno at eorundem providere indemnitatibus intendentes Cupientes insuper refermare pacem et concordiam inter partes et in bono et tranquillo statu ponere dictam villam Ex certa sciencia et consulte, facimus, ordinamus et statuimus aprobantibus et laudantibus dictis partibus provisiones et ordinationes sequentes

In primis itaque providemus dictam officium paciarie a dicto loco tanquam inutile protinus atque perpetuo removeri, ita quod de

cetero in villa predicta ullo unquam tempore non ponantur seu statuatur paciarii set totum decetero gerant officium iurati et consilarii statuendi pro ut in inferius declaratur. Statuimus itaque quod in primo venturo feste omnium sanctorum et de inde annuatim in dicto festo ponantur ac eligantur in dicta villa Cervarie sex iurati, duo videlicet ex manu maiori, et duo ex manu mediocri, et duo ex manu minori. Similiter eligantur triginta consilarii, decem videlicet ex manu maiori et decem ex manu mediocri et decem ex manu minori, qui intendentes utilitati sex [iurati] publice et comunis ville predictae exsequuntur et faciunt, id quod per dictos paciarios consuetum fuerat exsequi forma tamen presentis provisionis in omnibus observata decernentes quod aliquis ex paciariis temporis revocati exceptis tamen paciariis qui nunc ipsum exercent officium infratennium co[n]tinuum ad predictum iuratori officium negant eligi vel assummi nec etiam postea si reperatur per corruptionem vel fraudem manifestam in suo officio deliquisse

Praeterea volumus et statuimus quod dicti sex iurati non possint facere sumptus ultra sumam centum solidos barchinonensis absque expresso consilio et assensu triginta consilianorum et etiam aliquorum procerum quorum consilia ad hec idonea videantur in super ad vicandum inutile commodum expensarum providendo, mandamus quod in aliquibus legationibus que habeant vel contingant de cetero fieri per proceres et universitatem eandem non mitantur nisi tamen duo probi homines cum uno scutifero quibus provideratur sumptibus dicte ville ut est fieri consuetum, nisi nos pro cunctis generalibus vel alias plures ex probis hominibus necessarios haberemus vel notaremus. Et tunc tribuantur et taxentur eiusdem ad cognitionem iuratori et consilianorum sumptus necessarij seu expensae Mandandus in super quod sicut et ordinentur de cetero duo libri quorum ab[ere] unus teneant dicti iurati, alterum vero consilarii memorati in quibusquidem libris sic in uno sint in alio conscribantur omnes recepto dare et expense que fieri habeant vel contingant pro commune universitatis predictae alia, id quod pro data in altero ipsorum repartum extiterit et non in alio in compoto nulatenus admitatur. Ceterum volumus et ordinamus quod cum contingerit nos exigere vel imponere questias nominibus dicte ville quilibet solvat etolvere teneatur iuxta suos tantum modo facultates volumus etiam ac etiam providemus quod aliquis qui in villa predicta prefatur ad taxandum questias vel comune vel ad extrahendum vexillum de villa predicta seu ad expellendum exercitum ab eadem quod de hiis vel similibus nullum sallarium assegeretur

Item volumus et statuimus quod aliquis ex iuratis ratione sui officij negant eximi vel esse immunis a questiaris vel comuni set tantum habeant et percipiant quilibet eorundem quadraginta sol barch pro suo salario annuatim

Item statuimus et mandamus quod cum contingerit questiam vel commune in ipsa villa exigi vel imponi coram iuratis et

consiliaris publice proponantur si ad aliquis qui velit colligere supradicta. Et illi qui pro minori precio voluerint ea colligere, dum tamen bene et idonee asseretur et alias sic persona idonea exigenda et colligenda tradatur. Item statuimus et mandamus quod si ex questiis vel communibus exactis vel impositis universitatis ville predictae quicquid remanserit ad solvendum, quod ipsi iurati finitus tempore sui officii non possint aliquid ex eisdem colligi facere exigere vel habere. Immo collector qui ad premisa exigenda et colligenda extiterit deputatus teneatur iuratis sequentibus qui post illos officium assumpserint supradictum integre respondere quod ipsi iuxta suum officium solveant debita ville et alia faciant de premissis quod fuerit faciendum.

Demum cum circa electionem et assumptionem juratorum et consiliariorum ipsorum certus modus et formam in posterum habeatur, sancimus firmiter statuentes quod anno quolibet in festo omnium sanctorum predicti iurati et consiliani qui per ipsum annum officium rexerint supradictum et de cuius exercicio in ipso festo debeant desistere, statuunt et eligant sequentes iuratos et consilianos sub hoc formam videlicet Quod duo iurati cum X consiliaris manus majoris eligant duos iuratos manus maioris, et duo iurati cum X consiliaris manus mediocris eligant duos iuratos manus mediocris, et similiter duo iurati cum X consiliaris manus minoris eligant duos iuratos manus minoris prefato tamen prius per dictos iuratos et consilianos electionis sacramento in posse baiuli nostri Cervarie quod bene et legaliter remoto hodie gratia pretio et amore eligent supradictos.

Similiter autem huiusmodi iurati electi antequam suo utantur officio iurent in posse dicti baiuli nostri quod bene et legaliter ad conservacionem et commodum iurisdictionis in iurium moram et statum prosperum et tranquillum ville predictae commissum eis officium exercebunt. Et dicti iurati et consiliani predicti tempore cum iuratis sequentibus sit electis, eligant triginta consilianos qui una cum eis non permitantur per unum annum continue regant et exercent officium memoratum. Quodquid per presentem cartam meam perpetuo volituram universis et singulis probis hominibus ville predictae ac etiam [] universitatis ville eiusdem firmiter et districte precipiendo mandamus quatenus predictam provisionem et declarationem et sancionem nostram firmam habeant et observent, eadem perpetuo iuxta suis seriem et sequantur et non contraveniant nec aliquid contravenire persistant aliqua ratione in cuius rei testimonium presentem cartam nostram eis concessimus nostre bulle plumbe robore comunitam.

Datum Barchinone XVII kalendas novembris anno Domino M CCC XI

P. de L. ex ordinatione facto in consilio mandato regis.

AHCC Pergamins, 121, 18 desembre 1316

Jaume II fixa un seguit de mesures destinades a regular millor l'elecció dels jurats i evitar la formació d'oligarques. Es limita l'accés dels parents més pròxims al càrrec de jurat.

"Nos Jacobus dei grata rex Aragonie, Valencie, Sardinie et Corsice ac comes Barchinone. Attendentes nos concessisse probis hominibus et universitati ville Cervane per privilegium nostrum eis indultum quod datum fuit Barchinone septimodecimo kalendas november anno domini millesimo trecentesimo undecimo inter alia quod in primo tunc venturo festo omnium sanctorum et de inde annuatim in dicto festo ponerentur et eligerentur in dicta villa Cervane sex jurati, duo videlicet ex manu maiori et duo ex manu mediocri, et duo ex manu minori. Et similiter eligerentur triginta consiliani, decem videlicet ex manu maiori, et decem ex manu mediocri et decem ex manu minori. Qui intendentes utilitates publice et comunis ville predicte exequerentur et facerent id quod per pacianos qui in dicta villa fore consueverant erat exequi consuetum. Quod qui jurati et consiliani qui per unum annum officium rexissent predicti, et a cuius exercicio transacto anno sui executu in dicto festo omnium sanctorum debebant desistere, statuerent et eligerent sequentes juratos et consilianos sub hac forma videlicet quod duo jurati cum decem consiliani manus maioris eligerent duos juratos manus maioris, et duo jurati cum decem consiliani manus mediocris eligerent duos juratos manus mediocris, et similiter duo jurati cum decem consiliani manus minoris eligerent duos juratos manus minoris, prestito prius per dictos juratos et consilianos electores sacramento in posse baiuli nostri Cervane quod bene et legaliter remoto odio gratia precio et amore eligerent supradictos. Similiter jurati huiusmodi electi antequam suo uterentur officio iurarent in posse dicti baiuli nostri quod bene et legaliter ad conservationem et commodum iurisdictionis et iurem nostrorum et statum prosperum et tranquillum ville predicte commissum eis officium exercerent, et dicti jurati et consiliani prestiti temporis cum iuratis sequentibus sic electis eligerent triginta consilianos. Qui una cum eis ut permittitur per unum annum continue regerent et exercerent officium memoratum. Et fuerit super electionem quam iurati et consiliani ville predicte anni prestiti se fecisse asserebant in proximo transacto festo omnium sanctorum questio seu dissensio sustitata inter dictos juratos et consilianos anni prestiti et plures et alios de dicta villa tam manus maioris, mediocris quam minoris ville iamdicte. Super eo videlicet quia dicebant quod electores prestiti temporis a tempore impetracionis dicti privilegii nostri cura et huius et anni proximo prestiti abusi fuerunt ipso privilegio ut asserebant eo quia non attendita utilitate et profectu comunis dicte ville nec sufficiencia illorum quos eligant elegerant et eligere consueverant continue de parentibus et affinibus eorumdem ex quo

dampna[] proveniebant et in prestitium et provenerant hominibus dicte ville propter quod supplicatum sint nobis ut [] predictis eisdem dignaremur competens remedium adhibere. Nos [] intendentes circa bonum et tranquillum statum ville predicte et affectantes comodum et profectum habitantium in eiusde constitutis in nostra presentia aliquibus juratis et quibusdam aliis probis hominibus ipsius ville, et auditis ac intellectis hiis que [] predictis coram [] et proponere voluerunt sit cum presenti carta nostra duximus statuendum ac etiam ordinandum, quod de cetero annis singulis in dicto festo omnium sanctorum fiat eleccio juratorum et consiliariorum ville predicte iuxere tenorem nostri privilegii supradicti. Salvo tamen et declarato quod non eligantur nec jurati electores eligere possint decetero in juratos dicte ville eorum patres vel suos filios nec nepotes nec germanos seu consanguineos germanos nec patevos seu [] aut filium patris vel sororis nec sororum aut generum nec maritum sororis nec fratrem uxoris. Nec jurati et qui de cetero eligentur possint per quadriennium redire ad regendum juratorum officium in villa predicta. Volumus tamen et concedimus de gratia juratis dicte ville anni prestiti quod ipsi eligere possint juratos per anno futuro in Crastinum festi Epifanie domini proximo venturi iuxere tenore privilegii per nos eisdem concessi servata tam forma quam de presenti super electionem personarum duximus statuendam non obstante electione per eos facta ut permititur cum non servata forma privilegii invenerimus esse facta. In omnibus aliis in dicto privilegio contentis ipsum privilegii remanere et durare volumus in sui perpetuo roboris firmitatem. Mandantes per presentes universis et singulis probis hominibus predicte ville nec non baiulo eiusdem loci presentibus vel qui pro tempore fuerint quanta ordinacionem et declaracionem nostram huiusmodi firmam habeant et observent et eandem perpetuo iuxere eius [] exequantur et non contraveniant nec aliquem contravenire permitant aliqua ratione. In eius rei testimonium presentem cartam nostram fieri iussimus sigillo nostre maiestatis appendicio comunitam. Datum Dertuse quintodecimo kalendas januarii anno domini millesimo trecento sextodecimo."

AHCC Llibre dels Privilegis, 1317, 27r.

"Que los pahers après que seran elets e auran feyt sacrament en poder del batle, pusquen guarzians e mostaçafs assignar, e aquels com elets seran presentar al batle e lo batle que ls sie tengut de reebre"

"Noverint universi. Quod cum coram nobis Jacobo, dei gratia rege Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comite Barchinone,

fuit pro parte iuratorum et proborum hominum ac universitatis ville nostre Cervarie humiliter expositum fuisse a longis circa temporibus in dicta villa taliter consuetum et usitatum anno quod libet post electionem de juratis in dicta villa factam prestito ab eis corporali ad sancta dei evangelia juramento in posse baiuli nostri Cervarie eligi ab eis custodem et custodes in officiis carnificum, pistorum, piscatorum seu pisces vendendencium (sic) quod tradant res suorum officiorum justo pondere et legali, et ordinari etiam ab eisdem juratis super facto fustum, fruccium, pullorum et gallinarum usque ad certam horam diei retarderis sive revendoribus non vendendorum consueverint etiam eligere et ponere vinyogols sive custodes vinearum et fructuum quando et quociens eis necessarium videatur. Et tempore carestie bladi consueverint facere ordinationes quod aliquis vel aliqui revenditores non audeant cinere bladum nisi certam quantitate ut bladum in precio ascendere non possit ultra modum. Que sic ordinata sub certis bannis aut peccuniaris penis presentantur nostro baiulo Cervarie qui ea confirmat et recipit sacramentum a dictis custodibus qui bene et legaliter se habeant in predictis. Et quod nec per baiulum nostrum in dicta villa hoc impediabantur. Et propterea pro parte iuratorum proborum hominum et universitatis predictae ville Cervarie nobis fuit cum instancia supplicatum, ut faciendi tam dictam electionem custodem quam alia supradicta auctoritatem et licenciam cum nostro privilegio dicte universitati et posteritati eorum concedere de benignitate regia dignaremur. Ideo nos volentes universitatem predictae ville ad eiusdem comodum et bonum statum favore prosequi graciosos eorum supplicationibus inclinatos, per nos et nostros successores concedimus et auctoritatem plenam damus cum hoc presente privilegio dicte universitati et posteritati eorum. Quod iurati Cervarie postquam electi fuerint et prestiterint in posse baiuli nostri Cervaria sacramentum eligant et eligere possint custodem et custodes ad predicta omnia et singula custodienda ad ordinanda sub certis bannis aut penis peccuniaris fisco nostro aut officio dicti nostri baiuli applicandis pro ut superius declarantur. Et quod dicti iurati predictis custodibus electis per eos presentent et presentare teneantur ipsos baiulo nostro Cervarie presenti vel qui pro tempore fuerit qui eos ad predicta exercenda et etiam ordinationes et banna per dictos iuratos facta in singulis premissorum teneatur et debeat confirmare. Mandantes per presens privilegium baiulo nostro Cervarie presenti et qui pro tempore fuerit nec non baiulo generali Cathalonie et aliis nostris officialibus presentibus et futuris quod dictam nostram concessionem et gratiam firmam habeant et observent ac haberi faciant et inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presens privilegium fieri et nostro pendenti sigillo iussimus communiti. Datum Ilerde kalendas iunii, anno domini Millesimo CCC septimo decimo. Signum + Jacobi dei gracia regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comitis Barchinone. Testes sunt infans Alfonsus comes urgelli, Guillelmus de MontheCATENO, Philipus de Salucenis, Guillelmus de Angularia.

Berengarius de Angularia. Signum + Petri Martini, scriptoris domini regis predicti. Qui de mandato eiusdem. hec scripsit et clausit, loco die et anno prefixis."

AHCC Llibre dels Privilegis, 1323, 13r.

"Que les taylles de les questes e altres exaccions de la vila de Cervera sien feyts per sou e per libra"

"Nos Jacobus dei gratia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comes Barchinone. Considerantes nobis noviter pro parte vestri procerum et iuratorum ville Cervarie humiliter supplicatum fuisse ut cum in tallis et taxationibus questiarum, comunium, contributionum et aliarum exactionum regalium et vicinalium ville predictae in equalitas observetur ut plurimum cum alleviatis divitibus graventur egeni et subtractis in parte maioribus, mediocribus et minores sint importabili mole pressi. Nos circa hec eidem universitati et eius singulis dignemur congruum remedium adhibere. Idcirco vestris super hoc supplicationibus inclinati ut nullus de cetero premissorum actione ultra vires facultatum suarum ex huius modi tallis agravetur. Cum presenti carta nostra concedimus quod impredictis questis, comunibus, contributionibus et aliis exactionibus regalibus et vicinalibus quibuscumque fiat de cetero tallia sive taxatio per solidum atque libram. Ita quod de maiori summa universaliter contribuenda facta taxatione cetera quantitatis ad libram vel solidum quilibet iuxta taxationem impositam libre vel solido solvat in premissis questis, comunibus et aliis supradictis partem eum contingentem in illa prout vires facultatum cuiuslibet in numero ascendenti vel descendenti exigent et requirent. Quocirca per presentes mandamus iuratis, probis hominibus et universitati dicte ville Cervarie nec non taxatoribus et talliatoribus predictarum questiarum, contributionum, exactionum atque comunium quantenus in eis servent et servari faciant formam et modum huiusmodi vobis concessum et contra ea non veniant nec aliquem contra venire permittant. Mandamus infra per presentes baiulo et ceteris officialibus dicte ville presentibus vel qui pro tempore fuerint quod predicta omnia et singula firma habeant et observent et faciant perpetuo inviolapiter observari. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuni. Datum Barchinone quinto kalendas novembris. Anno domini millesimo trecentesimo vicesimo tercio sub xristo signum + Jacobi dei gratia regis Aragonum, Valencie, Sardinie et

Corsice ac comes Barchinone. Testes sunt inclitus infans Petrus dicti domini regis filio, comes Ripacurcie, inclitus infans Raymundus Berengarii eiusdem domini regis natus. Eximius Terraconensis archiepiscopus Poncius Barchinonensis episcopus. Otho de Montecatheno. Sig+num Dominici de Biscarra scriptoris dicti domini regis. Qui de ipsius mandato hec scribi fecit et clausit loco, die et anno prefixis."

AHCC Llibre dels Privilegis, 1330 i 1335, 18r.

"Aprobació de la costuma que ls pahers e prohòmens de la vila de Cervera an sobre jutgar totes criminoses axí xristians com iuheus delinquens dins la vila e vegueria de Cervera"

"Nos Alfonsus dei gracia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsica ac Comes Barchinone. Dudum ad supplicationem aliame iudeorum Cervarie concessionem seu ordinationem fecisse recolimus infrascriptam Nos Alfonsus dei gracia rex Aragonum et caetera. Quia pro parte aliame iudeorum Cervarie multociens nobis expositum extitit cum querela, quod per iuratos et probos homines dicte ville ut respondeant coram ipsis in causis eorum tam civilibus quam criminalibus et aliis etiam factis et negociis multipliciter gravabantur et inquietabantur quod redundabat in detrimentum iurum nostrorum et ipsorum iudeorum magnum preiudicium et iniuriam manifestam Idcirco Nos volentes super predictis competens et oportunum remedium adhibere et ne deinceps possint per predictos iuratos et probos homines vexari seu inquietari ad instanciam et supplicationem eorum, cum presenti carta nostra ex certa sciencia statuimus et concedimus dicte aliame iudeorum et eorum cuilibet et alii cuicumque iudeo quod de inceps super causis civilibus et criminalibus vel aliis delictis commissis vel committendis per eos vel quemlibet eorum in villa vel extra villam infra vicariam Cervarie non conveniantur nec conveniri possint coram iuratis ville predictae tam presentibus quam futuris et proceribus eiusdem nisi iudicari per eos nisi tantum modo coram baiulo Cervarie et coram vicario loci eiusdem in iurisdictione sibi comissa vel eorum loca tenentibus. Qui baiulus et vicarius presentes et futuri vel eorum loca tenentes ipsos iudeos et eorum quemlibet superdictis causis civilibus et criminalibus et aliis negociis quilibet dictorum officialium in sua iurisdictione audiant et eas determinent et decident prout in venerint faciendum. Statutis in contrarium per dictos iuratos et probos homines editis in aliquo non obstantibus. Et in super ipsos iudeos et quemlibet ipsorum in sue iure manuteneant, protegant et defendant nec per supradictos iuratos et probos homines Cervarie inquietari seu in debite molestari permittant

Mandantes per presentem cartam nostram eisdem iuratis et probis hominibus Cervarie presentibus et futuris firmiter et expresse quod de causis civilibus et criminalibus vel aliis factis et negociis dicatorum iudeorum se de cetero nullatenus intromittant. Imo presentem ordinationem nostram firmam habeant perpetuo et observent et non contraveniant aliqua ratione vel causa. Mandantes eciam gerenti vices procuratoris in Cathalonia pro inclito infante Petro carissimo primogenito et generali procuratore nostro ac baiulo generali Cathalonie vel eorum loca tenentibus presentibus et futuris. Quod predicta firma habeant et observent et faciant prout continetur superius inviolabiliter observari et non contraveniant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem cartam dictis iudeis fieri fecimus sigilli nostri munimine roboratam. Datum Ilerde, octavo kalendas junii, anno domini millesimo trecentesimo tricesimo. Hunc autem per nuncios universitatis dicte ville Cervarie et per quosdam alios de nostro consilio fuimus plenarie informati quod paciani et probi homines dicte ville consueverunt ab antiquo et hactenus iudicare criminosos christianos, iudeos et quoscumque alios cuiuscumque legis aut condicionis existerent habitantes in dicta villa et termino ac vicaria eiusdem vel ibidem etiam delinquentes. Nos igitur volentes dicte universitati predictam consuetudinem observare concessionem et ordinationem superius preinsertam providimus revocandam. Mandantes per presentem procuratori nostro generali eiusque vicesgerentibus nec non vicariis baiulis ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris quantum consuevit in supradictam iudicandi in criminalibus universos in dicta villa et termino ac vicaria eiusdem ut premittitur delinquentes teneant inviolabiliter et observent. Et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. Ordinatione seu concessione premissa quam ut premittitur revocamus minime obsistente. In cuius rei testimonium presentem cartam fieri iussimus, sigilli nostri pendentis munimine roboratam. Datum Barchinone sexto decimo kalendas novembris, anno domini millesimo trecentesimo tricesimo quinto.

AHCC Consells 1332-1333, 41r-45v.

**Acta de tot el procés d'elecció de paers i consellers als quatre
quarters de la vila per a la legislatura de 1333.**

(foli 41 r)

ANNO DOMINI M CCC
XXX SECUNDO

Del Cap Corral

Die sabbati que fuit crastinum natalis domini de mane intitulata septimo kalendas januarii anno quo supra Petrus Ferrarii filius quondam Anthonii Ferrarii, Petrus Tayladelli, Monserratus Cardona, et Jacobus Ferran, vicini ville Cervane Constituti personaliter in aula paciarie ville predicte nominibus eorum propis, et nominibus etiam ut assueverunt omnium aliorum habitantium seu degentium in primo quarterio dicte ville sive prima quarta parte del Cap Corral, presentarunt venerabili Jacobo de Ulzinelis baiulo dicte ville pro serenissimo Domino Rege in dicta aula, constituto et eidem baiulo tradiderunt tres redolinos cere equalis forme in quibus dixerunt qui erent inclusa tria nomina trium proborum hominum dicte quarte partis sive quarterii del Cap Corral, quos et quolibet eorum ut major pars degentium, in dicto quarterio dixerunt dicti presentantes qui reputarunt et reputabant et etiam reputant abiles et suficientes ad regimen officii paciarie dicte ville per anno sequenti obtalem etiam predicti superius nominati probi homines pro se et aliis supradictis [] (foli 41 v) quarta partis at etiam tradiderunt baiulo supradicto decem redolinos cere equalis forme in quibus dixerunt quod erant inclusa decem nomina proborum hominum dicte quarte partis del Cap Corral quos et qualibet eorum dixerunt, qui reputarunt, reputabant et reputant idoneos et suficientes ad consilarios dicte ville Quos quidem probos homines ante dictos dixerunt [] probi homines dicti quarterii sive quarte partis elegerant secundum bonum eorum arbitrum et videre iuxta formam Privilegii noviter inducti per serenissimum dominum Regem universitati ville predicte pro uno paciaro et quinque consiliaris eligendis et constituendis in dicta villa et [pro] dicta quarta parte sive quarterii del Cap Corral de melioribus videlicet, et fidedignioribus quarte partis sive quarterii supradicti Predictam autem electionem et presentationem paciarum et consiliariorum predictorum Dixerunt predicti presentantes quod [] et facere incitebent bona intentione reputando [] reservare formam dicti privilegii per premissis illesam [] protestati fuerunt quod siquis illorum qui electi sunt ad [] superdictam tonsuram habet vel portat clericalem, publicus est usurarius vel bailulus caste [] seu [] prohibitam a dictis officis vel excepta per formam [Privilegii] antea dictam per ille qui prohibitus fuerunt per formam dicti Privilegii a dictis officis

siquis fuerunt quod tamen dixerunt. (foli 42 r.). Dicti presentantes quos supra nominibus totaliter ignorare caveat se [d] officis supradictis vel aliquo eorundem alia quod ipsis ex toto ignorantibus si uti etempterent uterentur et contra voluntatem Domini Regis et formam Privilegii supradicti ut non electi ad officia supradictam cum ille seu illi quos vel quos elegerunt predicti superius nominati et ceteri dicti quarterii sequi sint vel fuerint contra voluntatem dicti Domini Regis et formam dicti Privilegii quod non credunt pro non electis intendunt et haberi volunt ad officia supradictam Et sic quod imputetur eas pena dicti Privilegii et non eligentibus supradictis, ut quibus nominibus quibus supra mandarunt fieri publicum instrumentum requirentes dictum baiulum per se certificet de premissis

Testes Petrus A junior, Petrus Fusterii notarius, et plures alii

Qua quidem presentatione facta predicta de dictis rodolinis [] de baiulo pro predictis superius nominatus per dicta quarta parte sive quarterius del Cap Corral ipsis rodolinis admisit tres eorum qui dicebatur [] de eleccione unius paciarum dicti quarterii misit intus unum bacine plenum aque quem postea cooperuit cum uno cospore sive taylador e fient vocari quendam puerum etatis VI vel octo anorum ut per aspectu sue etatis aprobebat qui cave ei primo occurrit qui vocatur Matheus filius Poncii barber qui puer mandato dicti baiuli ab fraxit unum de dictis rodolinis [] a dicto bacino et tradidit eum dicto baiulo [] baiulus apto per eum dicto rodolino de dicto bacino primitus ab [] per dictum puerum invenit scriptum et inclusum intus dictum rodolino (foli 42 v) cere primo acceptum per dictum puerum nomen Raymundi de Minorissa qui Raymundus fuit incontinenti admisus pro paciaro dicte ville pro uicta quarta parte cum protestacione premissa

Subsequenter idem baiulus misit ceteros decem rodolinos cere predictos in dicto bacino de quibus dictus baiulus per manum dicti pueri fecit abstrahi a dicto bacino quinque de eis succesium unum post alium et apertis sive fractis ipsis fuit inventum in uno eorum nomen Guillemi D. ta in secundo nomen P. de Foix, in tercio nomen Guillemi Erimbau in quarto nomen Jacobi de Minorissa, et in quinto nomen Paschasi Figuera qui quinque predicti incontinenti fuerunt admissi in consilarios dicte quartae partis per cum protestacione premissa

De Muntsero

Eadem die et hora quarterii eodem stanti Bernardus de Archibus, Perperianus ça Rivira, Guillemus Cahorcini, Borraciuss Lorach, Miquel de Berga, Bernardus Petri Bertholomeus Petri, Bertholomeus Carbonelli, Bernardus d'Uluya et plures alii

degentes in quarterie sive quarta parte ville predicte de Monte Sereno et vallium et aliorum vicorum dicti quarterii nominibus eorum proprio et omnium aliorum incolarum eiusdem quarterii presentarunt dicto baiulo III rodolinos cere equalis forme pro eligendis (foli 43 r.) et constituendis uno paciaro dicte quarta partis dicte ville et ex alia parte decem rodolinos cere equalis forme pro eligendis et constituendis quinque consiliaris dicte quarte partis sive quarterii quam electionem et presentationem fecerunt dicti presentantes per similia verba et cum similibus protestacionibus ut pro quarta parte sive quarterio del Cap Corral dictum et positum extitit at etiam protestatum in eorum presentacione predicta de quibus inserunt fieri eis publicum instrumentum fiat eis similiter instrumentum ut carterio del Cap Corral cum infrascriptis.

Testes: Pericus A. junior et Raymundus Maior notari

Et incontinenti dictus baiulus procecit dictos tres rodolinos cere dicti quarterii de Monte-Sereno in dicto bacino et ipsum cooperavit ut supradictum est cum uno tossore sive taylador et per dictum puerum fecit unum de ipsis rodolinis abstrahi de dicto bacino et sibi tradi quem et ipso fregit seu aperuit in quo [intusquem] inclusum et scriptum invenit nomen Arnaldovi de Mecina, filii A. de Mecina, qui Arnaldus admissus fuit pro paciaro dicte ville pro dicta quarta parte cum protestacione premissa.

Post modum idem baiulus misit et periecit dictos decem rodolinos cere dicti quarterii de Monte Sereno in dicto bacino et ipsum cooperavit cum dicto tossore sive taylador ut est dictum de quibus X rodolinis fecit abstrahi per dictum puerum de dicto bacino quinque, unum post alium, et fuit [] tum in uno ipsorum inclusum et scriptum nomen Galcerandi de Loberoia, in secundo nomen Laurencii Culul, in tercio nomen Bernardi de Sancto Petro, in quarto nomen Jacobi Miro, et in quinto nomen P. Mageri, qui quinque predicti (foli 43 v.) in dictis rodolinis cere inclusi eorum nomina et primo accepti per dictum puerum fuerunt admissi pro consiliaris dicte ville pro dicta quarta parte cum protestacione premissa.

De la Cebolera

Eadem die et hora quarterii eodem, standi Arnaldus de Rivo ovium, Berengarius Burdi, Bernardus Lamoart, Petrus Miro, Jacobus Truytas, Guillemus Giner, Bertholomeus de Robio, Petrus Amiyi et plures alii probi homines habitantes in quarterio sive quarta parte ville predicte de la Cebolera et del carrer de Barchinona et de l'abeurador et caterorum vicorum dicte quarte partis sive quarterii, nominibus eorum propriis et omnium aliorum degentium in dicto quarterio eiusdem quarteii presentarunt dicto baiulo III rodolinos cere equalis forme pro eligendis et constituendo uno

paciano dicte quarte partis dicte ville, et ex alia parte, decem redolinos cere equalis forme pro eligendis et constituendis quinque consiliariis dicte quarte partis sive quarterii quam electionem et presentationem fecerunt dicti presentantes per similia verba et cum similibus protestacionibus ut pro quarta parte sive quarterio del Cap Corral dictum et positum extitit at etiam protestatum in eorum protestacione predicta, de quibus iuserunt eis fieri publicum instrumentum.

Testes: R. Maiore e P. Fuster notarius.

(foli 44 r)

Et incontinenti [dictus] baiulus misit dictos tres redolinos cere equalis forme dicte quarterii de la Cebolena et de vico de Barchinona e de l'abeurador, in dicto bacino et ipsum cooperuit ut est dictum de quibus abstrahi fecit unum per puerum supradictum et sibi tradi per eum quem et ipsem fregit seu aperuit in quo et intus quem inclusum et scriptum invenit nomen Bernat Andree, qui Bernardus Andrei fuit admissus in paciarium dicte ville pro dicta quarta parte cum protestacione premissa

Item dictus baiulus misit dictos X redolinos cere dicti quarterii de la Cebolena et de vicus de Barchinona e de l'abeurador in dicto bacino et ipsum cooperuit ut est dictum de quibus abstrahi fecit quinque per puerum superdictum, et fuit inventum in unum ipsorum nomen Guillemi Puyalt, in secundo Guillemi de Biure de vico Sancti Francisci in tercio Francisci Guitart, in quarto Jacobi [] vitalis, et in quinto Pencii de Furno, qui quinque predicti dictis quinque redolinos inclusi eorum nomina et prima accepti per dictum puerum fuerunt admissi pro consiliariis dicte ville pro dicta quarta parte cum protestacione premissa

(foli 44 v)

De la Plaça

Eadem die et hora quarterii eodem stanci Beerengarius de Vergos de Platea, Guillemus de Morrenyano, Raimundus de Vergos, Guillemus Cortes, Bernardus Castel, Bernardus Laurador, Bernat filius quondam Bernardi de Vallo, Bernardus Egidi et Cerveronus de Sancto Domino et plures alii, degentes in quarterio intus portale medianum dicte ville de Platea et ville nove et ceterorum vicorum dicte quarterii sive quarte partis presentarunt dicto baiulo III redolinos cere equalis forme pro eligendo et constituendo uno paciano dicte quarte partis sive quarterii. Quam electionem et presentationem fecerunt dicte presentantes per similia verba et cum similibus protestacionibus ut pro quarta parte sive quarterio del Cap Corral dictum et positum extitit at

etiam protestatum in eorum presentacione predicta de quibus mandarunt eis fieri publicum instrum.

Testes: Pericus Fuster et Anthonius de Rivo Civium. notarius.

Et incontinenti dictus baiulus misit dictos tres redolinos cere dicti quarterii de la Platea in dicto bacino et ipsum coopervit ut est dictum de quibus abstrahi fecit unum per dictum puerum et sibi tradi per eum quem et ipsem fregit seu apropuit in qui et intus quem inclusum e scriptum invenit nomen Ferrarii de Na Burgesa qui Ferrarius fuit admissus in pacianum dicte ville pro dicta quarta parte cum protestacione premissa. (foli 45 r.). Item dictus baiulus [missit] dictos X redolinos dicti quaterii de la Plaça in dicto bacino et ipsum coopervit ut est dictum de quibus abstrahi fecit quinque per dictum puerum, et fuit inventum in uno eorum nomen Francisci de Minorisa, in secundo nomen Jacobi Clans, in tercio nomen Guillemi d'Ivorra, in quarto nomen Bernardi de Bianya, in quinto nomen Jacobi de Cardona. Qui quinque predicti quorum nomina inventa fuerunt inclusa in dictis quinque redolinis primitus acceptis per dictum puerum, fuerunt admissi in consilianos dicte ville pro dicta quarta parte sive quarterio de Platea cum protestacione premissa

Et in modum iamdictum electi e preentati at populati fuerunt paciani superdicta numero quator et viginti consiliani quorum nomina subsequenter

paers

Arnaldo de Macina	R de Menresa
Ferrer de Na Burgesa	Bernat Andreu

Conseylers

Francesch de Menresa	G Puyalt
Jacme Clans	G de Biure
G d'Ivorra	Francesch Guitart
Berenguer de Vergós fiyl	d'en R
Jacme de Cardona	Jacme Vidal
G Dianta	Ponz dez Forn
P de Foix	Galceran de Lobera
G Erimbau	Lorenz Culul
Jacme de Menresa	Berant de Sent P
Paschual Figuera	Jacme Miró
	e en P Maestre

AHCC Llibre dels Privilegis, 1333, 20r.

"Com lo senyor rey en Alfons otorga als prohoms de la vila de Cervera a alguns constitucions feytes en la ciutat de Barchinona aytant com toquen observaments de pleyts e salaris de jutges, d'avocats, procurados e notaris, e execució de sentències"

"Noverint universi Quod nos Alfonsus dei gratia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comes Barchinone Dignum et debitum arbitantes ut iustis petencium desidenis facilem prebeamus assensum et ea que utilitatem nostrorum respiciunt subditorum ipsis favorabiliter concedamus Ea propter attendentes qualiter serenissimus dominus Jacobus felcis memore rex Aragonum genitor noster dispendiosis lictium protelationibus occurrere cupiens et causis abbreviandis remedia congrua adhibens non nullas constituciones edidit quos probis hominibus et universitate civitatis barchinone concessit quarum quedam postmodum declaravit vosque probis homines et iniversitas ville Cervane nobis duxentis supplicandum ut constituciones easdem vobis concedere dignaremur locirco ad utilitatem rei publice ut convenit intendentes iamdictas constituciones locales civitatis Barchinone et declarationem earum quantenus tangunt obreviamenta lictium vel causarum salaria iudicum advocatorum procuratorum et notanorum et executionem sentenciarum vobis dictis probis hominibus ville Cervane tenore presentium perpetuo ducimus concedendas ita quod decetero ipsis municipalibus constitucionibus, declaracionibus et earum beneficiis vos omnes et singuli perpetuo gaudeatis et eis utamini sicut cives Barchinone utuntur et usi sunt atque gaudent Mandantes cum presenti carta nostra procuratoribus eorumque vices gerentibus, vicariis, baiulis, iudicibus ordinariis et delegatis ac aliis quibus cumque presentibus et futuris quod concessionem nostram huiusmodi teneant et vobis observent et non contraveniant nec aliquem contravenire pennittant aliqua ratione in cuius rei testimonium presentem cartam nostram nobis inde fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuni Datum in Monte Albo Undecimo kalendas julii, anno domini millesimo CCC XXX tercio Provisa